laiškai lietuviams

KOVAS 1997 MARCH

GAILESTINGOSIOS MEILĖS NELOGIŠKUMAI	73	Algirdas Paliokas SJ
DANGIŠKASIS LIETUVOS GLOBĖJAS	77	Juozas Vaišnys SJ
KRISTAUS GUNDYMAS	82	kun. K.J. Ambrasas SJ
EILĖRAŠČIAI	84	Teofilija Žemaitytė
PO ŽEMĖM – UŽGESUSIOS AKYS	85	Polina Sarapinienė
BIRŽAI	89	Juozas Vaišnys SJ
MALDOS UŽ GYVUS IR MIRUSIUS	90	Jadvyga Vilčinskaitė
ATGAILA IR TIKĖJIMAS	92	Chiara Lubich
ALKSTANTĮ PAVALGYDINTI	93	Mindaugas Martinaitis
SVEIKA MARIJA	94	Vytautas Čeplinskas
ATGARSIAI	96	Dariaus mama
ĮVAIRYBĖS	98	Viktoras Jautokas
ŠEIMA PAVOJUJE	100	Dijana Kančienė
KALBA	102	Juozas Vaišnys SJ
TĖVYNĖJE	104	Marija A. Jurkutė
ŠYPSULIAI	106	Red.
TRUMPAI	107	Juoz. M.

Šis numeris iliustruotas nuotraukomis iš Biržų miesto.
Viršelio piešinys – dail. Gražinos Didelytės.
Skyrių vinjetės — dail. Rimanto Dichavičiaus.
Lietuviškas raidynas–Jono Bogutos.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (USPS 301-540)— LETTERS TO LITHUANIANS is published monthly except bimonthly July/August, for $20.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Il 60636. Second class postage paid at Chicago, IL. POSTMASTER: Send address changes to Laiškai Lietuviams, 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636 — 1098.

Laiškai lietuviams

religinės ir tautinės kultūros žurnalas

1997 / KOVAS – MARCH / VOL. XLVIII, NO. 3

GAILESTINGOSIOS MEILĖS NELOGIŠKUMAI

Algirdas Paliokas SJ

Gavėnios rimtis pakviečia mąstymo akimis pažvelgti į Didįjį Dievą, Kūrėją ir Atpirkėją, ir į žmogų, vertą dieviškojo kraujo.

Žinome, koks yra Dievas savo tvariniui – žmogui. Gavėnia – tai susimąstymo ir susitaikinimo laikas, kviečiantis prisiminti, koks yra Dievas nusikaltusiam žmogui.

Žmogus negalėtų atsakyti, ir jo atsakymas nebūtų tikras. Atsakymą davė pats Dievo Sūnus (Lk 15, 4-7) palyginime apie paklydusią avį.

Pirma. Kaip Ganytojas ieško? Neatsižvelgdamas į jokius sunkumus, jis eis pavojingiausiomis kalnų vietomis, kur vien tik keturkojai gali praeiti. Jis eis ir praeis. Plėšriųjų žvėrių, gyvačių ir skorpionų jis neišsigąs. Nesulaikys jo vidurdienio kaitra ar Pietų kraštuose akimirksniu permerkianti liūtis. Ar gali toks Ganytojas nesurasti, jei

Biržų Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia, pastatyta 1861 m. grafo Jono Tiškevičiaus lėšomis.

R. Drevinsko nuotr.

jam nėra ir būti negali jokių kliūčių? Jėzus tai charakterizuoja trumpai ir aiškiai: ieško, "kolei suranda".

Dvasiniuose žmogaus klystkeliuose ir erškėčiai pavojingesni, ir bedugnės gilesnės. Tai Jėzus ir turi mintyje. Tuos du žodžius jis pasakė ne apie ką kitą, o apie save: "kolei suranda"! Tai ne vien tik Ganytojo, bet ir Išganytojo charakteristika.

Antra. Kodėl avį Ganytojas neša? Avis buvo pakliuvusi į didelę, mirtiną nelaimę. Kaimenė jau seniai buvo atsitolinusi.

Jau seniai nebegirdėti raminančio varpelių skambėjimo ir šunų amsėjimo. Baisu buvo jai vienai, kankino troškulys, artinosi badas ir naktis su savo pavojais. Išsilaisvinti nesiseka. Pietų kraštų erškėčių spygliai sulig piršto ilgio jai bespurdant per vilnas pasiekia ir bado kūną. Baimė vis auga ir perauga į pačią tikriausią mirties baimę.

Ganytojas suradęs pamiršta savo sunkią ir pavojingą kelionę. Jis supranta viską, jis vien tik užjaučia, jis atleidžia. Jis nė vieno priekaišto nepasakys. Jo rankos švelniai išlaisvins avį iš erškėčių. Ne, už virvutės neves, bet paims ant rankų ar ant pečių ir neš. Šis Ganytojas žino visus nelaimės ypač mirties baimės išgyvenimus. Todėl jis neša. Jo užuojauta daug daug didesnė už nusikaltimą. Ganytojas neša dar ir todėl, kad turi motinos širdį. Motina, išgelbėjusi savo vaiką iš nelaimės ar mirties pavojaus, jo niekada nebars. Ji tik paims jį ant rankų, prispaus prie savęs, užstodama jį nuo bet kokio pavojaus, ir neš į saugią vietą, švelniais žodžiais jį vis ramindama. Tikrasis Ganytojas elgiasi taip pat. Taip apglobtas vaikas supranta, kas jis jai yra. Tokiu momentu vaikas daugiau suvokia nei per keletą metų.

Trečia. Kaip Ganytojas neša avį? Kelionė ilga, avis sunki, bet Ganytojas atneša ją iki bandos. Jis džiaugiasi išgelbėjęs, ir džiaugsmas suteikia jėgų. Jis nejaučia sunkumo, nes myli.

Visos varginančios kelionės metu avis neišgirsta nė vieno priekaišto. Lygiai ir motina, išgelbėjusi vaiką, jo nemoralizuoja, nes jaučia, jog nelaimė pakankamai pamokė.

Kartais girdime tėvų barimąsi, sujungtą su priekaištu: aš jau šimtą kartų tau sakiau, kad taip nedarytum. Tai tiesa: jei net šimtas pastabų nepadėjo, nepadės ir šimtas pirmoji. Dieviškasis Ganytojas nenaudoja šio žemiško metodo. Ganytojo meilės metodas nepalyginamai veiksmingesnis. Ganytojas neša savo pražuvėlę, jis džiaugiasi ir tuo džiaugsmu pasidalins su kaimynais. Nešamoji girdi savo Ganytojo padažnėjusį širdies ritmą. Tai iš nuovargio, dėl svorio, dėl nepraėjusio jaudulio. Tiktai avis negirdi nė vieno priekaišto. Jai gera, saugu. Ji paskęsta apmąstymuose to, kas įvyko, pradeda suprasti, ką ji padarė jam ir kuo Ganytojas jai atsilygino. Būtent toks Ganytojo elgesys parodo jai atleidžiančią meilę, kuria dabar pildosi paklydėlės širdis. Ši meilė tampa nauja šių dviejų širdžių jungtimi. Ji labai veiksminga, ji veikia stipriau nei šimtai pastabų. Paklydėlė galiausiai supranta, kaip labai ji yra mylima. Ji gailisi ir pasiryžta daugiau niekada nebenuklysti. Ganytojo atleidžiančios meilės poveikyje svarbiausiu akstinu, neleidžiančiu ateityje klysti, tampa ne jos pačios nelaimė, o toji širdis, kurią ji taip įskaudino, kuri taip lengvai ir taip labai yra sužeidžiama.

Dieviškoji meilė turi į gėrį traukiančią jėgą. Tačiau ji ne visada ir ne visuose yra vienoda. Pagundoje nugali toji jėga, kuri didesnė. Kaip svarbu auginti ir brandinti meilę. Didelės meilės jokia pagunda neįveiks.

Išvada. Priėmus susitaikinimo sakramentą, nedera dar ir dar kartą grįžti prie nuodėmių ir pasilikti susigraužime bei savo menkumo išgyvenime. Tai turėjo būti prieš. Dabar viskas pasikeitė. Įvyko išgelbėjimas iš

erškėčių, iš visų baimių bei pavojų. Jėzus atleidęs jau paėmė tave ant savo rankų. Jis, glausdamas tave prie savo mylinčios širdies, trokšta, kad pamirštum, kas buvo, o ypač anuos viliojančius nuodėmės kelius. Jis neša trokšdamas, kad visą savo dėmesį dabar sutelktum į jį. Aiškiais veiksmais jis rodo savo meilę. Ir tau priklauso atsilyginti tuo pačiu. Todėl tavo visas dėmesys į jį: priimk jo jaudinančiai jautrią meilę, sakyk jam meilės žodžius, atnaujink ištikimybės priesaiką ir ramiai gerk jo artumo alsavimą Įvyko ne žmogiški, o dieviški mainai. Tu jam drungnumą ir po to nuodėmes, o jis tau išgelbėjimą ir meilingą savo artumą. Kodėl tad jo meilės varžaisi? Ar nori visą laiką gyventi gavėnioje?

Betgi gavėnia baigiasi prisikėlimu. Kurią būseną pasirinksi, toje ir gyvensi.

Kartą viena moteris, paklaususi kunigą apie dangų, pradeda aiškinti: "Man atrodo, kad žmonės jau žemėje gali gyventi kaip danguje arba kaip pragare. Mano tėvai visada būdavo giedrios nuotaikos, ir aš tokia pat išaugau. Tėvai su vaikais bendraudavo kaip su suaugusiais. Apie mane ir mano dukteris pažįstami dažnai pasako: 'čia trys seserys'! Šiaip man visi žmonės geri. Nematau jų juodų pusių. Man gyvenimas šviesus ir geras. Sunkumai lengvai ir greitai praeina. Ir vėl po to šviečia saulė. Man nieko netrūksta. Esu laiminga lyg danguje. Bet mano uošvė, atidavusi man savo vienintelį sūnų, be galo nelaiminga. Ji pyksta ant visų, o į mano geranoriškus bandymus atsako: kam sakai, kad tai balta, jei tai juoda?! Taip norėčiau, kad jai būtų šviesiau ir geriau, bet visi mano bandymai be rezultatų.

Tiesa, ji meldžiasi, kalba rožančių, bet tai nepašviesina jai gyvenimo. Niekaip negaliu įtikinti, kad sūnaus iš jos neatėmiau, kad jis yra čia, kartu gyvena, kad taip visada būna, kad kitaip ir būti negali. Nežinau, kaip žmoguje gali būti tiek daug pavydo ir neapykantos. Man tai dvelkia pragaru! Tikriausiai ir po mirties žmogus gauna tai, kuo žemėje gyveno, ką čia pasirinko".

Tie patys namai, tos pačios sąlygos, dvi moterys - motinos ir kokie skirtingi likimai! Ne išorinės aplinkybės, o žmogaus vidinės nuostatos gali sukurti ir dangų, ir pragarą, o tuo pačiu ir savo likimą. Ne kažkokios aklos ir blogos jėgos kuria likimą, o pats žmogus. Tiesa, tarp dangaus ir pragaro yra daug daug tarpinių būsenų...

Sugrįžkim prie pražuvėlės avies. Ji džiaugiasi vaduojama iš erškėčių ir nesipriešina, kai Ganytojas ima ant rankų. Dalis lietuvių ne tokie, jie priešinasi. Jiems labiau patinka kiūtinti iš paskos ir stengtis nepamiršti savo klaidų.

Išganytojas laukia to, ką tuo palyginimu išreiškė. Tai jo valia, tai jo troškimas. Eini nuo klausyklos, bet jau ne eini, o Jėzus tave neša ant savo rankų. Kas dabar tie erškėčiai ir klaidingas takelis, nuvedęs į juos? Kam apie tai galvoti ? Esi prie Jėzaus meile degančios širdies, geriau galvok, kur esi. Dvasios akis nukreipk į Jėzaus veidą ir išgirsi: "Ar labai susižeidei, ar labai skauda? Pamiršk viską, ant mano rankų tau negresia jokie pavojai. Tu pakliuvai ten ne iš blogavališkumo, o užsižiopsojai ir pametei tikrąjį taką. Juk viskas baigėsi gerai. Ar tu supranti dabar, kaip labai aš tave myliu. Dievas myli dieviškai. Nesuvokiamose dimensijose pasiekia mus jo gailestingoji meilė.Įvyko atleidimo aktas, ir viskas iš esmės pasikeitė. Tavo siela tapo tyra, spindinti, todėl pamiršk nešvarumus, leisk savo sielai veržtis prie Absoliutaus Tyrumo. Kuo artumo su Jėzumi daugiau, tuo siela nuo nuodėmės toliau. Pradėkime žemėje gyventi dangų. Laikas po susitaikinimo sakramento pats tinkamiausias vėl ir vėl iš naujo mokytis gyventi žemėje kaip danguje. Nesvarbu, kad tie laiko

Dangiškasis Lietuvos globėjas

Juozas Vaišnys SJ

Kalbant apie mūsų tautos dangiškąjį globėją šv. Kazimierą, jokiu būdu negalima apsieiti be objektyvaus žvilgsnio į jo gyvenamo meto istoriją. Nesvarbu, kokį šio šventojo paveikslą norėsi nupiešti, jis nebus pakankamai ryškus ir suprantamas, jeigu jo neįstatysi į tų laikų istorijos rėmus.

Šv. Kazimiero laikų istorija yra gana komplikuota ir susiraizgiusi. Tik istorikai specialistai gali ją išnarplioti, o mums, paprastiems žmoneliams, benarpliojant tuos mazgus, gali ir galva apsisukti.

Kad būtų aiškiau, kaip šv. Kazimiero tėvas tapo Lenkijos karalium, manau, kad bus naudinga pradėti nuo Lenkijos istorijos. Joje iki XIV amžiaus pusės viešpatavo Piastų dinastijos valdovai. Paskutinis jų buvo karalius Kazimieras III, vadinamas Didžiuoju. Tad Kazimiero vardas Lenkijos valdovams buvo populiarus dar prieš Gedimino laikus. Aišku, šis vardas yra slaviškas, jis reiškia "taikos nešėją".

Neturėdamas sūnaus, karalius Kazimieras savo įpėdiniu paskyrė sesers sūnų Vengrijos karalių Liudviką. Kadangi Liudvikas taip pat neturėjo sūnų, tai po jo į Lenkijos sostą buvo pasodinta jauniausioji jo dukra Jadvyga ir tuoj buvo pradėta ieškoti jai vyro. Žinoma, buvo daug kandidatų, iš kurių Lenkijos ponai įvairiais politiniais sumetimais pasirinko mūsų didžiojo kunigaikščio Algirdo sūnų ir Vytauto pusbrolį Jogailą, kuris buvo vainikuotas Lenkijos karalium. Čia prasidėjo Lenkijoje Jogailaičių dinastija. Tad po paskutiniojo Piastų dinastijos karaliaus Kazimiero III Lenkiją jau valdė ne lenkai, o kitataučiai: pirmiausia vengrai, o paskui lietuviai.

Neilgai teko Jogailai su Jadvyga gyventi. Gimdydama pirmąjį kūdikį, mirė ir Jadvyga, ir jos ką tik pagimdytoji mergytė. Paskui Jogaila turėjo dar dvi žmonas, iš kurių taip pat nesusilaukė įpėdinio. Visos trys jo žmonos nebuvo lietuvaitės. Pagaliau jis vedė ketvirtąją žmoną lietuvaitę, Alšėnų kunigaikščio dukterį Sofiją. Tarp jųdviejų buvo įdomus amžiaus skirtumas: Sofija buvo 17 metų, o Jogaila 70! Su ja Jogaila susilaukė trijų sūnų. Vienas mirė kūdikystėje, o užaugo du: Vladislovas ir Kazimieras. Vladislovas tapo Lenkijos karalium, o Kazimieras – didžiuoju Lietuvos kunigaikščiu. Mirus Vladislovui,

---

tarpsniai pradžioje gana trumpi, ateityje jie ilgės. Didieji, tobulieji tuo pradėjo. Galėjo kiti, gali ir tu!

Erškėčiai – išganymas – dangus. Jei dangus žemėje, dangus ir anapus. Ir visa tai todėl, kad Dievas yra Meilė. Meilė tai vienai pražuvėlei viršija meilę devyniasdešimt devynioms. Kur Dievo logika? Taip, meilė nepripažįsta logikos! Sunku įtikėti tokiu Dievo nelogiškumu. "Mano mintys – ne jūsų mintys, o mano keliai – ne jūsų keliai" (Iz 55,8). Tai Viešpaties žodis. Jį reikia suprasti ir priimti.

Tad einu, Viešpatie, bandyti žemėje gyventi nežemiškai.

didysis Lietuvos kunigaikštis Kazimieras tapo ir Lenkijos karalium.

Iš pradžių Kazimieras nenorėjo vykti į Krokuvą ir būti Lenkijos karalium. Tam nepritarė ne Lietuvos didikai. Jie bijojo, kad Lietuvos didžiajam kunigaikščiui tapus Lenkijos karalium ir gyvenant Krokuvoje, gali kilti pavojų Lietuvos savarankiškumui. O lenkai labai norėjo Kazimiero, kad jis jiems karaliautų ir iš Krokuvos valdytų Lietuvą, kaip Lenkijos valstybės dalį. Aišku, su tuo negalėjo sutikti nei Kazimieras, nei Lietuvos didikai. Pagaliau buvo susitarta, kad Kazimieras, užėmęs Lenkijos sostą, pasiliks didžiuoju Lietuvos kunigaikščiu ir nei Lietuvos sienų nesusiaurinsiąs, nei jos savarankiškumo nemažinsiąs. Tačiau, būdamas ilgesnį laiką Krokuvoje, neturėjo laiko rūpintis Lietuvos reikalais. Lietuvos santykiai su Lenkija labai pablogėjo. Lietuviai buvo nepatenkinti. Sakoma, kad net Kazimiero vestuvėse jie nedalyvavo.

Kazimieras, atsisėdęs į Lenkijos karaliaus sostą, vedė Austrijos kunigaikščio ir vokiečių imperatoriaus Albrechto II dukterį Elzbietą. Abudu jos tėvai jau buvo mirę. Našlaitė Elzbieta augo Vienoje pas savo dėdę imperatorių Fridrichą III.

Jau beveik nuo pat jos gimimo Lenkijos didikai norėjo ją gauti savo valdovams į marčias. Pirmiausia karaliui Vladislovui, o paskui, jam mirus, Kazimierui. Bet nei jos tėvai, nei vėliau jos globėjai nenorėjo sutikti. Mat jie gerai suprato, kad lenkams ne tiek svarbi yra kunigaikštytė Elzbieta, kiek noras paveldėti vedybų keliu Čekijos ir Vengrijos sostus. Tais laikais buvo du svarbiausi būdai užimti ar prisijungti svetimas žemes: karas ir vedybos. Yra žinomas posakis: "Bella gerant alii, tu felix Austria nube" – Tegul kiti kelia karus, o tu, laimingoji Austrija, kelk vestuves!

Vis dėlto šios vestuvės įvyko. Ir nenuostabu – juk joms piršliavo ne kas kitas, kaip popiežius Mikalojus V ir garsus pamokslininkas, popiežiaus pasiuntinys Austrijai, šv. Jonas Kapistranas. Jų motyvai, žinoma, buvo kitokie. Jiems nerūpėjo prisijungti svetimų žemių, bet gelbėti krikščioniškąją Europą nuo turkų. Jie bijojo, kad gali tarp savęs pradėti kariauti krikščioniškosios Europos valstybės, Lenkija, Čekija, Vengrija, kol pagaliau visos bus užimtos turkų. Tad ir popiežius, ir jo pasiuntinys norėjo, kad jos jungtųsi į bendrą kovą prieš turkus. Turkai prieš pat Kazimiero vestuves užėmė Konstantinopolį, ir tokiu būdu žuvo Bizantijos imperija.

Kazimieras neturėjo daug noro ir entuziazmo vesti Elzbietą Habsburgaitę, nes iš portreto jam atrodė, kad ji nėra patraukli. Bet vis tiek vedė. Mat tais laikais iš meilės vesdavo ar tekėdavo tik paprasti žmonės, o karaliai ir kunigaikščiai vesdavo iš reikalo (sakydamas "iš reikalo", turiu galvoje politinius reikalus ir įvairias politines kombinacijas). Jaunasis jaunąją ir jaunoji jaunąjį ne asmeniškai pažindavo, bet tik iš geriau ar blogiau nupiešto portreto.

Kazimieras ir Elzbieta susilaukė dvylikos vaikų. Viena mergytė mirė dar maža. Užaugo penkios mergaitės ir šeši berniukai. Visi vaikai vienaip ar kitaip tapo žymūs. Mergaitės ištekėjo už karalių ir kunigaikščių, o berniukai tapo karaliais ar kunigaikščiais. Vienas jų tapo Bažnyčios kunigaikščiu – kardinolu, o kitas – dangaus karalaičiu.

Jų motina Elzbieta buvo ambicinga – ji stengėsi, kad visi vaikai pasiektų karališką garbę. Ir pasiekė. Ne be reikalo ji vadinama "karalių motina".

Iš dvylikos vaikų šv. Kazimieras buvo trečias. Už jį vyresnis buvo brolis Vladislovas, vėliau valdęs Čekiją ir Vengriją, ir sesuo Jadvyga, ištekėjusi už Bavarijos kunigaikščio Jurgio. Karalių šeimos tada buvo gausesnės, negu mūsų šeimos šiais laikais, pvz., šv. Kazimiero sesuo Sofija, ištekėjusi už Bran-

denburgo kunigaikščio Fridricho, susilaukė septyniolikos vaikų, iš kurių vienas buvo paskutinis kryžiuočių magistras.

Šv. Kazimierui motina taip pat ieškojo žmonos. Jį norėjo sutuokti su imperatoriaus Fridricho dukteria. Šiam tikslui buvo nupieštas šv. Kazimiero portretas, kad piršliai jį galėtų parodyti nematytai sužieduotinei. Sakoma, kad vėliau, jau šv. Kazimierui mirus, iš šio portreto buvo nupieštas tas garsus "trijų rankų" šv. Kazimiero paveikslas. Yra įvairių aiškinimų, kaip tas "trijų rankų" paveikslas atsirado. Gal paprasčiausias aiškinimas būtų toks: dailininkas nupiešė šv. Kazimiero paveikslą su lelija dešinėje rankoje; vėliau pastebėjo, kad ta ranka buvo per toli nuo kūno; tada jis ją užtepė dažais ir nupiešė tokią pat ranką arčiau kūno; paskui gal nutrupėjo dažai arba kas nors juos nugramdė, ir taip pasirodė ta trečioji ranka. Iki šiol yra pripiešta daug šv. Kazimiero paveikslų, bet tas "trijų rankų" paveikslas, sakoma, geriausiai perduodąs šv. Kazimiero išorinę išvaizdą.

Kazimieras buvęs neaukšto ūgio, pailgo veido, tamsių akių jaunuolis, labiau panašus ne į tėvą, bet į motiną. (Sakoma, kad dažniausiai berniukai būna panašūs į motiną, o mergaitės į tėvą.) Savo išvaizda jis buvo labai panašus į metais už save jaunesnį brolį Joną Albrechtą, o charakteriu – į seserį Oną, kuri buvusi rami ir pamaldi, mirusi dar jauna, maždaug tokio pat amžiaus kaip šv. Kazimieras. Atrodo, kad Kazimieras geriausiai sugyveno su savo broliu Jonu Albrechtu. Kai tėvas kur važiuodavo, dažniausiai su savim pasiimdavo šiuos du sūnus: Kazimierą ir Joną Albrechtą. Kai karalius Trakuose priėmė Venecijos ambasarodių Contarini, tai šie du sūnūs sėdėjo šalia karaliaus, apsivilkę raudono satino drabužiais ir atrodę kaip du angeliukai. Taip vėliau rašė ambasadorius Contarini.

Trupučiuką prisiminę šv. Kazimiero išvaizdą, galime dabar kelti klausimą apie jo lietuviškumą. Jo lietuviška kilme niekas negali abejoti, nes jis buvo Gediminaičių dinastijos palikuonis: jo tėvas buvo Kazimieras, senelis – Jogaila, prosenelis – Algirdas, proprosenelis – Gediminas. Taip pat ir jo senelė buvo lietuvaitė – Alšėnų kunigaikštytė. Tad, nors šv. Kazimieras gimė Lenkijoje, bet lenkiško kraujo jame nebuvo nė lašo. O kaip su jo lietuvių kalba? Ar jis mokėjo lietuviškai? Į šį klausimą niekas turbūt negalės aiškiai, visai neabejodamas, atsakyti. Jo gimtąja kalba turbūt reikėtų laikyti vokiečių kalbą, nes ji buvo ir jo motinos Elzbietos gimtoji kalba. Tad ir savo pirmuosius žodžius Kazimieras greičiausiai tarė vokiečių kalba, bet tuoj turėjo pramokti ir lenkiškai. Krokuvoje tada lygiagrečiai buvo vartojama ir lenkų, ir vokiečių kalba. Kai vaikas paaugo ir kai Dlugošas pradėjo jį mokyti, jis gerai išmoko ir lotynų kalbą. Toji kalba buvo inteligentų ir diplomatų oficialioji kalba. Tad šias tris kalbas šv. Kazimieras, be abejo, mokėjo. Dlugošas ir kiti šv. Kazimiero auklėtojai tvirtina, kad jis buvęs be galo gabus. Tad, būdamas gabus kalboms, jis galėjo pramokti ir lietuviškai, bent tiek, kiek dabar išmoksta mūsų lituanistinių mokyklų mokiniai.

Šventųjų gyvenimų aprašytojai ir jų paveikslų piešėjai dažnai šventuosius mėgsta sukarikatūrinti. Ne kitaip yra ir su šv. Kazimieru. Paveiksluose jis dažnai vaizduojamas kaip labai gležnas, trapus, moteriško švelnaus veido jaunuolis su rožančium ir lelija rankose. Gerai. Sakykime, kad rožančius atvaizduoja jo pamaldumą, o lelija skaistybę, bet negalima sakyti, kad šv. Kazimieras būtų buvęs tik labai gležnas, išlepintas, nevyriškas jaunuolis. Jeigu jis nebūtų turėjęs tvirtos, geležinės valios, tai būtų nuplaukęs pasroviui, kaip daugelis to metų karalaičių ir didikų.

Kazimieras šventuoju negimė, o tapo.

Jo vaikystė buvo panaši į kitų brolių gyvenimą. Jis troško ir žemiškos garbės, ypač paragintas motinos, stengdamasis užimti Vengrijos sostą. Tačiau šiam žygiui nepasisekus, jis susimąsto. Tas nepasisekimas jį subrandina. Jis pamato žemiškos garbės nepastovumą ir ryžtasi ieškoti nenykstančios garbės. Jo gyvenime išryškėjo aukštesnysis žmogiškosios prigimties pradas, kurs kalba apie žmogaus gyvenimo prasmę ir duoda aiškius atsakymus į kančios, džiaugsmo, blogio ir gėrio problemas. Net ir labai šventumui nepalankioje aplinkoje gyvendamas, jis tai aplinkai nepasiduoda, netampa aplinkos vergu, bet viešpačiu.

Tai yra galbūt ryškiausias jo gyvenimo bruožas, kuriuo mums dabartiniu metu reikėtų susidomėti. Mes nuolat dejuojame ir teisinamės, kad gyvename nepaprastai blogoje aplinkoje. Tai aplinkai suverčiame visą kaltę, jeigu mus vis labiau užvaldo materializmas, hedonizmas ir apatija bet kokiam rimtesniam tautiniam darbui ir visuomeninei veiklai. Aplinka kalta, kad mūsų vaikai nekalba lietuviškai, kad neina į bažnyčią, kad nutolę nuo tikėjimo ir nuo tautinių idealų. Mums reikia suprasti ir įsitikinti, kad išeivija, toji naujoji aplinka, negali ir neturi palaužti mūsų dvasios ir taip prislėgti prie žemės, kad negalėtų aukščiau pakilti mūsų dvasia. Gal persodintam augalui ir sunkiau prisitaikyti prie naujos, nepalankios dirvos, bet žmogus visoje žemės gyvūnijoje turbūt pirmauja prisitaikymo galia. Jis nesušąla šiaurės poliuje ir nesutirpsta pusiaujo kraštuose. Juk jis turi protą, kurs padeda prisitaikyti prie naujų sąlygų ir keisti gyvenimo būdą, pasikeitus aplinkai.

Tad ir dabar, kai esame persodinti į kitą dirvą, nieko daugiau nereikia, kaip tik vartoti savo protą ir valią, kad išeivijos gyvenimas nebūtų mums prakeikimas, o palaima. Jeigu šv. Kazimieras karališkojo dvaro ištižime parodė geležinę valią, siekdamas pastovių vertybių, tai ir šio amžiaus ir šių laikų didesniame ar mažesniame nutolime nuo tikrų vertybių ir idealų mes galime viešpatauti savo ryžtu ir savo valia. Juozas Girnius savo knygoje "Tauta ir tautinė ištikimybė" sako, kad jokia aplinka nėra tokia stipri, kad galėtų visiškai pavergti žmogaus dvasią, bet žmogaus dvasia yra pakankamai stipri, kad galėtų nugalėti bet kokią aplinką.

Tad šv. Kazimieras tikrai mums, ypač jaunimui, yra pavyzdys ir įkvėpimas. Tačiau gal ne vienas jaunuolis pasakys: "Kaip man šv. Kazimieras gali būti pavyzdys? Juk jeigu aš norėčiau juo sekti, tai turėčiau atsisakyti visų malonumų, vengti puotų ir pasilinksminimų, tik sėdėti bažnyčioje ir melstis. Argi ne taip pasakojama apie šv. Kazimierą? Juk sakoma, kad jis dažnai pakildavęs nuo puotos stalo, palikdavęs svečius ir eidavęs į bažnyčią melstis; o jeigu ji būdavo uždaryta, tai atsiklaupdavęs prie durų ir ten išklūpėdavęs valandų valandas". Tai čia vėl yra karikatūriškas šv. Kazimiero atvaizdavimas. Jeigu taip jis būtų visuomet elgęsis, tai, angliškai tariant, jis būtų buvęs "party pooper", jo niekas nebūtų mėgęs. O mes žinome, kad jį visi mylėjo, gerbė, stebėjosi jo protingumu ir sumanumu.

Jis drąsiai priešinosi ten, kur buvo aiškus reikalas, bet negalime jo laikyti kokiu nors dvasiniu fanatiku, kurs bėgtų nuo kiekvieno džiaugsmo ar linksmumo. Kartą jis išdrįso pasipriešinti net pačiam popiežiui. Ir tai visai nesukliudė jam tapti šventuoju. Juk popiežius yra neklaidingas tik religiniuose klausimuose, bet ne politiniuose. Mat popiežius Sikstas IV norėjo pasigerinti Maskvos kunigaikščiui Jonui III ir suteikti jam caro titulą, norėdamas jį palenkti Vakarų ir Rytų Bažnyčių suvienijimui. Tokį žygį šv. Kazimieras laikė neišmintingu. Jam buvo geriau žinoma negu Romai, kad tos popiežiaus viltys palenkti Maskvą unijai buvo tuščios. Kaip jau buvo minėta, turkams

užėmus Konstantinopolį ir tuo būdu žlugus Bizantijos imperijai, Rytų Bažnyčios centru pasidarė Maskva, pasivadinusi trečiąja Roma (Konstantinopolis buvo pasivadinęs antrąja Roma). Šv. Kazimieras labai gerai žinojo, kad Maskvos užmojai buvo pavojingi ir Lietuvai, ir Katalikų Bažnyčiai, kurią Maskva laikė atskalūne. Tad popiežius labai protingai pasielgė, laiku susiprasdamas atsisakyti savo buvusio plano – suteikti Jonui III caro titulą.

Maskva, pasiskelbusi esanti trečioji Roma, pajungė pravoslavų Bažnyčią savo tikslams, ir tai tęsiasi iki šiolei. Ir dabar, kai viešai prabyla rusų pravoslavų vadovai, jie kalba beveik tais pačiais žodžiais kaip Kremlius. Maskva, be abejo, siekia ne tik pravoslavus, bet visus krikščionis ir visas tikybas pajungti savo tikslams. Ji nori tapti vieninte le Bažnyčia pasaulyje, Bažnyčia be Dievo ir be moralės, kuriai turi visi paklusti, atsisakę savo laisvės ir teisių. Ji nori kontroliuoti ne tik išorinį žmonių gyvenimą, bet ir jų sąžines. Šie Maskvos planai, kaip minėta, buvo pradėję vystytis dar šv. Kazimiero laikais. Mūsų šventasis juos tuoj suprato ir jiems priešinosi, nes jis numatė, kur visa tai veda. Tai buvo didžiausias pavojus ne tik Bažnyčiai, bet ir visai žmonijai.

Tad šv. Kazimieras šioje srityje yra ekspertas. Jis ir būdamas gyvas kovojo su šiomis Maskvos užmačiomis, ir miręs nuo jos lietuvius stebuklingu būdu gynė.

Kai 1958 metais šventėm 500 metų sukaktį nuo šv. Kazimiero gimimo, Antanas Maceina "Aiduose" rašė:

"Šios kovos simbolinis vadovas kaip tik ir yra šv. Kazimieras. Jo pasirodymas Lietuvos kariams prie Dauguvos buvo ženklas, kad lietuvių tauta, nors ir maža, nėra pasiryžusi pasiduoti didžiulei Maskvai kaip tik dėl to, kad ji atstovauja visiškai priešingai idėjai negu pravoslavija, todėl šv. Kazimiero kultas turi nepaprastai gilią prasmę. Mes garbiname šv. Kazimierą kaip pradininką ir bendrininką kovos su valstybės virtimu Bažnyčia. Šiandien, po 500 metų, ši kova yra pasiekusi aukščiausią laipsnį... Todėl ir šv. Kazimiero kultas šiandien yra pasiekęs savo viršūnę. Tasai kuklus jaunikaitis dabar yra tikras ant balto žirgo sėdįs riteris, vedąs lietuvių tautą į kovą už Dievo Žodį. Garbinti šv. Kazimierą šiandien reiškia ne tik atsikreipti į tokias jo dorybes, kaip maldingumas ar skaistumas, bet ir prisiminti pasaulio kovą prieš Kristų, nes valstybėje pasaulis pasiekia aukščiausią galią ir tuo būdu esti įgaliojamas šią kovą vesti pačiu žiauriausiu būdu. Didžiausias blogis visada įsikūnija valstybės pavidalu, bet niekad didžiausias gėris neprisiima valstybinių formų. Čia ir glūdi Kristaus kovos su pasauliu sunkumas ir net tragiškumas. Lietuvių tauta, netekusi savo valstybės, atsidūrė anos, bažnyčia tapusios, valstybės vergijoje. Bet kaip tik todėl, kad dabar lietuvis veda kovą dvasinėmis priemonėmis, jis gali labiau tikėtis šv. Kazimiero pagalbos, negu seniau".

Kai 1655 m. rusai buvo užėmę Vilnių, kai viena bažnyčia prie Polocko buvo paversta arklidėmis, pasirodęs dailus jaunuolis ir įspėjęs nerūstinti Dievo. Manoma, kad tas jaunuolis buvęs šv. Kazimieras. Jis sakęs rusų vadui: "Jūs esate bausmė manajai tautai už jos nuodėmes, tačiau ji atgailaus ir bus išklausyta, o jus Dievas taip prispaus, kad net už Uralo nerasite išsigelbėjimo".

Tai buvo pranašiški žodžiai. Savo kovoje už laisvę ir nepriklausomybę mes ieškojome draugų bei užtarėjų didžiųjų valstybių vyriausybėse. Neužmirškime ir tos aukščiausios vyriausybės, kurioje yra ir kunigaikštis šv. Kazimieras. Jis mums jau daug kartų padėjo nepriklausomybės kovose, jis, be abejo, padės ir dabar, kai stengiamės atkurti savo dvasinę laisvę bei kultūrą, išnaikinti visas buvusios priespaudos bei vergijos liekanas.

Kristaus gundymas

Kun. K.J. Ambrasas

Kokia piktojo gudrybė! Jis pradėjo Kristų gundyti tada, kai "Jis praleido dykumoje keturiasdešimt dienų šėtono gundomas" (Mk 1,13). Kai kūnas apsilpęs, žmogui taip sunku, kai mąžta jo atsparumas, žiūrėk, prie jo slenka pražūtingas kuždesys: pamėgink, nesilaikyk tokio griežto savo kūno varginimo, pasninko, draudimų, reikalavimų įstatų ir pan. Ką čia reiškia vienąsyk kitaip pamėginti! – kužda balsas į pasąmonės gelmes, skverbte skverbiasi į protą, trupina valią, tvirtus pasiryžimus, įsipareigojimus, duotas priesaikas ir pažadus, griauja taip sunkiai statytus santūrumo tiltus ir savitvardos tvirtoves. Gudrus šėtonas! Jis žino, kada prisėlinti prie žmogaus, kai jis nesitiki jokio pavojaus, kai jo nelaukia ir galbūt nebijo...

Ką veikė Kristus per tą 40 dienų pasninko ir budėjimo laiką, nežinome. Tegalima vien spėlioti. Viena, ką tikrai galime visiškai drąsiai tvirtinti, – mes turime Vyriausiąjį Kunigą – Jėzų Kristų, kuris turi užjausti ir užjaučia mūsų visų silpnybes, nes pats buvo gundytas. Toji teisė, suteikta piktajam, kuris ja pasinaudojo tyruose, yra mums didelė pamoka ir dar didesnė paguoda. Pamoka, kad mes esame ir turime būti gundomi. Mes turime būti išmėginti visokiomis aplinkybėmis, visokiomis sąlygomis, kad būtume verti Amžinybės. Kad aukos, maldos, santūros ir išmėginimų kaina ją nusipelnytume. Kristus tyruose bandomas ne vienąsyk, bet tris.

Būdinga, kad Kristus "buvo Dvasios nuvestas į dykumą, kad ten būtų velnio gundomas. Išpasninkavęs keturiasdešimt dienų ir keturiasdešimt naktų, jis buvo alkanas" (Mt 4, 1-2). Jėzaus Kristaus gundymas labai priartina Jį prie mūsų savo žmogiškumu. Kaip visi žmonės buvo ir yra gundomi įvairiomis progomis ir visokiais atvejais – turtu, valdžia, juslėmis, gomuriu, įvairiais reginiais ir mintimis, taip ir Kristus pats perėjo šią žmogiškąją išmėginimų ugnį. Ir čia mums akivaizdus pavyzdys – Kristus. Tarp žvėrių (plg. Mk 1, 13), kurie galėjo būti simboliškai net aistros ar kokie piktojo akibrokštai. Čionai Kristus: alkanas, vienišas, niekieno neprižiūrimas, kenčiąs ir atsiskyręs nuo bet kurios žmogiškosios paguodos ir net žvilgsnio. Velnias pirmiausia panaudojo gomurį. Mat Jėzus, priėmęs tikrą žmogiškąją prigimtį, galėjo kaip visi alkti, nuvargti, bet negalėjo suklupti. Kodėl? Jo valia visąlaik buvo susivienijusi su Dievo valia. Štai kodėl Jis nesusivilioja pasaulietinio mesianizmo viltimi. Ją Kristus ryžtingai atmeta. Jis eina nuolankaus tarnavimo, klusnumo ir aukos keliu. Kitaip elgiasi nelabasis. Jam jau ne pirmiena šitokiu būdu paguldyti ant menčių žmogų. Gomoriu ir žvilgsniu piktasis įveikė Ievą su Adomu. Jis ir šįkart išsitraukia tą pačią kortą tada, kai Kristus alkanas. Gundytojas Jam, kaip Dievo Sūnui, siūlo pasinaudoti duotąja stebuklų darymo galia. Bet juk čia nereikia jokio stebuklo. Duonos galima ir šiaip sau gauti, nusipirkti, paprašyti ar pagaliau užsiauginti. Galbūt gundytojas šitaip norėjo išsiaiškinti, ar iš tikrųjų Jėzus buvo Dievo Sūnus. Patikrinti Jo galių, jėgos ribas ir galimybes. Nelabojo mėginimas sulaukti nereikalingo stebuklo nepasisekė.

Antrasis ir trečiasis gundymas susiję su antgamtine sritimi. "Tada velnias jį paima į

šventąjį miestą, pastato ant šventyklos šelmens ir sako: 'Jei tu Dievo Sūnus, pulk žemyn, nes parašyta: Jis lieps savo angelams globoti tave, ir jie nešios tave ant rankų, kad neužsigautum kojos į akmenis'" (Mt 4, 5-6). Šventasis miestas – Jeruzalė. Šventyklos viršus, kaip lietuviškajame vertime vadinamas Šventyklos šelmuo, paprastai esanti aukščiausioji pastato dalis, viršūnė. Čionai buvo tasai kampas, kur Saliamono šventyklos portikas jungėsi su karališkuoju portiku, labai aukštai iškilusiu viršum Kedrono slėnio. Štai kokiu būdu nelabasis ragina Jėzų įrodyti, kad Jis yra Mesijas. Vadinasi, jei Tu esi Dievo Sūnus, ką čia reiškia šokti iš tokio viršaus ir nusileisti atsargiausiai kaip pūkai prieš žmonių minias šventyklos kieme, kur pilna žmonių. O čia angelai atskuba palaikyti, kad nesusimuštų krintantis Mesijas. Tai bent būtų stebuklas, tai bent būtų viešas dieviškumo įrodymas! Šito dar negana. Tik pamanykite: velnias cituoja Šv. Raštą – 90 psalmės jau aukščiau minėtas eilutes. Tiktai jis, pasirodo, visiškai prastas dieviškojo žodžio aiškintojas. Mat psalmėje pažadama dieviškoji apsauga tiems, kurie dievobaimingai laikosi Dievo įsakymo, bet ne tokiam įžūlėliui, einančiam ir kovojančiam prieš Dievą. Štai kodėl Kristus taip pat Šv. Rašto ištrauka atitaiso piktojo neteisingai iškreiptą Gerosios Naujienos mintį: "Negundyk Viešpaties, savo Dievo" (Mt 4, 10). Panašių gudrybių griebdavosi ir dabar dar griebiasi ateistai: tikslas pateisina priemones, ir priemonės pateisina tikslą.

Kaip ir kur nutiko trečiasis gundymas, taip pat mįslė. Juk nepritinka, kad Jėzų iš vienos vietos į kitą, ir dar toli, nešiotų velnias, kad Mesijas būtų šėtono galioje. Viduramžiais manyta, jog visa tai galėjo būti tiktai vizija, regėjimas. Kai kurie Bažnyčios Tėvai, atrodo, netgi pats evangelistas Lukas šitokius dalykus pripažino, juos aiškino kaip galimus ir tikrus.

"Velnias vėl paima jį į labai aukštą kalną ir, rodydamas viso pasaulio karalystes bei jų didybę, taria: "Visa tai aš tau atiduosiu, jei parpuolęs pagarbinsi mane" (Mt 4, 8-6). Melo tėvas, kaip visur, taip ir čia meluoja ir giriasi. Visos žemės karalystės juk priklauso Dievui. Tik per trečiąjį gundymą piktasis jau nebekartoja "Jei tu Dievo Sūnus". Rasi, šėtonas jau pagaliau įsitikino, jog čia Mesijas, o gal pamanė, kad visai jau nebereikalingas toks sąlyginis kreipinys. Nieko apie tai nežinome, kaip ir ničnieko negalime pasakyti apie tokį kalną, nuo kurio matyti visos "pasaulio karalystės" (Mt 4, 8). Nei Taboras, nei Nebas, netgi Mont Blanc ar Himalajų viršūnės negalėjo atitikti tokių reikalavimų. Greičiausiai tatai buvo pasakyta simboline, perkelta, mums nežinoma vizionistine prasme – antgamtiniu būdu. Kas įdomiausia? Velnias reikalauja sau pagarbos kaip žemės valdovas ar dangaus karalius. Taigi – jis laiko save viršesniu...

Visų trijų gundymų turinys liudija – Kristus yra Mesijas, kurio pamatus nori sugriauti šėtonas. Pirmasis – pastangos Jo veiklą paversti ramia ir daug kam patogia prieglauda. Antrasis gundymas – noras paversti tuščiu stebukladariu. Trečiasis – mėginimas Mesiją paversti politiniu veikėju. Jėzus, tiek išlaikęs tris išmėginimus, tiek ir tolesnėje savo veikloje ir toliau priešinsis tiems nukrypimams. "Visokius gundymus baigęs, velnias atsitraukė nuo jo iki laiko" (Lk 4, 13). Vadinasi, dar ne viskas. Pats didžiausias Kristaus išmėginimas bus tokiau, kai išdavimo naktį Jis pasakys miniai: "Dabar atėjo jūsų valanda, tamsybių siautėjimas" (Lk 22, 53), kai apaštalams lieps melstis, kad neįpultų į pagundą, o pats krauju prakaituos...

Teofilė Žemaitytė

GRĖBLELIO IR DALGIO DAINA

Ant dalgelio parymok
ir manęs palauki –
aš parbėgsiu tuoj namo
kvepiančiom palaukėm.

Pinsiu rūtą į kasas –
džiugesį įpinsiu…
Kol nukris pirma rasa –
paslaptį įminsiu …

Dalgį ant peties užmesk
ir manęs palauki –
aš sugrįšiu pas tave
žydinčiom palaukėm.

Ramunėlė pasakys –
myli ar nemyli…
Pažiūrėsiu į akis –
į tą žydrą gylį…
Man grėblelis ant peties,
tau – plieno dalgelis.
Kol naktis sparnus išties,
bursim savo dalią…

KAI GRIŪVA LIEPTAI

Tu sulaužei per upę lieptelį
Ir dairaisi… dairaisi aplink –
Pastatyti nieks naujo negali,
Ir žiojėja gelmė mus kely.

Ar atrasime savąją brastą?
Ar darsyk susitiks mūs delnai?
Ar pajėgsim suvokti, suprasti,
Ką praradom tada amžinai?

Kaip gerai, kad tai buvo miražas,
Kad tik sapno trumpa atkarpa…
Juk čia žemėje laimės taip maža…
Vasarėlė visų mūs trumpa…

KAD BŪT ŠIRDY ŠVIESU

Maža svaja priglusiu
prie didelių langų,
maža kregždė pragysiu,
ir Tau nebus ilgu…

Atnešiu ryto žarą
radastos virpesy,
ir Tau bus gera gera –
visa diena šviesi.

Atnešiu pievų kvapą
meduotų pašilių
ir savo džiaugsmą trapų,
jo slėpti negaliu!

Kai vakaras pavargęs
ilsėsis ramune,
aš tylinčią palangę
kaišysiu ramune.

PO ŽEMĖM – UŽGESUSIOS AKYS

Polina Sarapinienė

Tuk tuk tuk... – kalena genys. Krinta sunkios smalingos skiedros. Tų skiedrų tiek daug, kad aš brendu per jas ir brendu. Štai jos pasiekė mano juosmenį, burną, skverbiasi į akis, veliasi į plaukus. O tas šakų kvapas! Man nuo jo bloga, pykina... Tuk tuk... –kalena ir mano galvoje.Tai genys kala. Aš noriu sugauti tą piktą paukštį, kabinuosi į medį, šaukiu...

– Viešpatie, – kažkas atsidūsta šalia, ir ant savo galvos pajuntu vėsią ranką. – Vėl kliedi... Sakiau, kad tos sūpynės prie gero neprives.

Bandau sumegzti trapų sąmonės siūlą, atsiminti, kodėl guliu lovoje, kodėl taip skauda galvą, bet ir vėl nugrimztu į juodą prarają...

Jūra. Klykauja žuvėdros. Putotos bangos plakasi į smėlį, laivą lyg šapelį supa, neša. Aš stoviu ant kranto ir žiūriu į vėjo blaškomą laivą. Ant denio pasirodo mano mirusi sesuo, ji kažką šaukia, tačiau per audros šėlsmą aš nieko negirdžiu. Atrodo, šaukia mane. Eisiu,tik vanduo labai šaltas. Staiga pasirodo saulė. Tokia kaitri, svilinanti. Dega jūra. Dega žemė. Dega ir mano galvoje. Aš beviltiškai dangstausi rankomis galvą ir klykiu:

– Paslėpkite saulę !

– Tėvai, uždangstyk langus! – girdžiu liūdną motinos balsą.

Guliu tamsoje ir klausausi motinos žodžių. Žinau, kai negirdėsiu jų – bus viskas. Amžinai nugrimsiu į tamsą ir nežinomybę.Todėl, vos atgavusi kvapą, prašau mamos,kad kalbėtų, nenutiltų.

Išgirdau ir savo ligos istoriją.

Kaimo gale, tarp dviejų išlakių liepų, buvo įrengtos sūpynės. Mėgdavo pasisupti jaunimas, mėgdavome ir mes, mažieji. Tik vyresnieji mus gindavo šalin. Tačiau vieną gražų Velykų rytą keli berniūkščiai pasisiūlė pasupti ir mane. Apsidžiaugiau. Ir drąsiai atsisėdau.Tik kai pamačiau jų akyse padaužiškas ugneles, išsigandau. Prašiau paleisti. Vaikėzai neklausė. Sūpynės iškilo aukštai aukštai. Man atrodė, virš debesų. Iš baimės paleidau rankas. Ir kritau. Per kelias sekundes pralėkė visas trumpas mano gyvenimas.

Išsigandę vaikai išsilakstė. Atbėgo mama, kaip pati vėliau sakė, "surinkti kauliukų". Gulėjau aukštoje žolėje be gyvybės ženklų, skruzdėlių apnikta.

Parnešė namo, gaivino.

Bėgo ilgi, sunkios ligos ir vienatvės mėnesiai. Gulėdama lovoje, pramokau rašyti, skaityti. Mama,atitrūkusi nuo darbų, pastovi prie mano lovos, pažiūri, kartais ašarą nubraukia. Man graudu žiūrėti į motinos užverktas akis, nuo darbo sugrubusias rankas. Sukaupusi jėgas, pamažu išlipu iš lovos, nusvirduliuoju iki durių, kitą dieną – iki vartų. O kartą, kai namuose likau viena, nuklydau į laukus. Matau, mano bendraamžiai skuba į mokyklą. O as? Klibikščiuoju, tėvo lazda pasiramsčiuodama. Iš nevilties atsisėdu ant kalnelio ir skaudžiai pravirkstu.

Aplinkui – tyla, vėlyvas ruduo. Stovi nebylūs, papilkėję medžiai. Lyg plaštakės sukasi vienišos snaigės, jos apiberia mano veidą, prikrenta į delnus. Aš gaudau jas ir noriu nunešti mamai. Pilnas rieškučias. Tačiau kuo labiau spaudžiu kumštelius, tuo greičiau jos tirpsta.

Tik į devintuosius įkopusi, pradėjau lankyti mokyklą. Nebuvau vyriausia klasėje, nes

kartu mokėsi ir antramečiai, ir trečiamečiai. Mokslas sekėsi, tačiau visa bėda – artimiausia mokykla buvo už šešių kilometrų, iš jų pora mišku. Kai tau devyneri – baimės akys tokios didelės. Būdavo, einu mišku, stengiuosi tiesiog prasėlinti miško atkarpą, bet kur tau. Širdis taip daužosi, atrodo,visas miškas skamba.

Iš vakaro ūkanų išnyra kažkokia žmogysta. Gal tai ragana, plešikas ar vagis? Prisiglaudžiu prie medžio, sulaikau kvėpavimą. Gal praeis, nepastebės? Tačiau mano baimė pamažu virsta džiaugsmu, kai vietoj pasakų raganos staiga pamatau mamą, tokią mielą ir gerą. Norėdama išvaikyti paskutinius baimės likučius, uždainuoju. Miškas pritaria man.

– Žvirbleli,– sako mama, –juk bijojai eiti per mišką? Lipk, panešiu ant nugaros... Na, ir sunkūs tavo penketai.

Aš ropščiuosi, o ji tuo metu man į rankas įspraudžia namų dūmais prakvipusį saldainį. Kai šiuo skanėstu bandau pasidalyti su mama, ji atsako, kad yra soti, nes per visą gyvenimą yra jų "daug daug suvalgiusi?". Taip ir parlinguojame namo.

Ir daug dar buvo tokių vakarų, kol paaugau, prakutau. Nenorėdama varginti mamos ir bandydama nugalėti baimę, pradėjau rašyti. Einu mišku ir rašau. Tada nebegirdžiu, kaip traška šakos, kaip ūbauja pelėdos, kaip medžių viršūnėse dejuoja vėjas.

Taip miške gimė pirmieji mano eilėraščiai, kuriuos vėliau dosniai išdalindavau kiemo vaikams. O kartą, surinkusi didesnį pluoštelį eilėraščių ir pasakėlių, padariau "knygą". Ją papuošiau piešinėliais ir įteikiau mamai. Tai buvo mano pirmoji ir vienintelė knyga gyvenime.

Ir mama, nors buvo beraštė, mano knygą lengvai "perskaitė".

– Mama – jau kelintą kartą lendu į akis, – aš parašiau naują pasaką. Tik paklausyk...

– Vaikeli, – išklausiusi mane, sudraudė mama, – be reikalo gadini popierių. Žinok, iš rašymo duonos nevalgysi. Na, o jeigu jau rašai, tai rašyk, tik ne apie ponus, bet apie vargšus, nes gražius ir laimingus ir taip visi myli...

Ir tikrai, iš rašymo duonos nevalgiau, o jei ir bandžiau, tai ta duona pasirodė labai jau karti.

Ir visada stengiausi rašyti apie vargo užguitą, paniekintą, rodos, viso pasaulio pamirštą ir atstumtą paprastą žmogų...

O laikas, tarsi rūsčioji upė, negailestingai plukdė metus. Užaugome mes,užaugo mūsų vaikai. Likimo vėtros nubloškė mane toli į Žemaitiją. Savų rūpesčių prislėgta, vis rečiau parvažiuodavau gimtinėn. Tačiau laiškus rašiau, nors žinojau, kad mama mano laiškų neperskaitys.

– Rašyk, – sakydavo ji. – Kol laikau rankose tavo laišką, tikiu, kad nieko blogo tau neatsitiks.

Dažnai, sugrįžusi namo, rasdavau savo neatplėštus laiškus. Aplankydavau mamą ne tik laiškais, bet ir mintimis. Ne kartą, artimų žmonių išduota ir apvilta, mintimis šaukiausi motinos, laukiau iš jos paguodos ir patarimo, sėmiausi kantrybės ir meilės žmonėms.

Vikri, greita ir darbšti ji buvo namų siela, pirmoji vaikų pagalbininkė, todėl man atrodė, kad motulė gyvens tol, kol švies saulė, žydės gėlės...

Kartą pabudau negeros nuojautos slegiama. Iš lovos pakelia telefono skambutis. Ragelyje girdžiu susijaudinusios giminaitės balsą:

– Insultas... Paskubėk, gal dar rasi gyvą...

Aš labai skubu, tačiau tas autobusas kažkodėl sliaužia vėžlio žingsniu.

Štai ir ligoninė, "sunkiųjų" palata. Specifinis kvapas ir bejėgiai, suparalyžiuoti kūnai.

Mano sengalvėlė guli prie lango, tokia maža, sunykusi. Ne žmogus, o šešėlis. Tiktai baltas baltas. Noriu paimti ją ant rankų ir kaip mažą vaiką pasūpuoti, paguosti. Arba

paslėpti ten, kur nėra skausmo ir mirties, melo ir apgaulės. Bet kur rasti tokią vietą žemėje?

– Mama, ar labai skauda? – klausiu.

– Ne, – atsako. – Gydytojai sako, kad pasveiksiu, tik reikia dėlių. O kaip tu?

Ir aš, pasitelkusi visą vaizduotę, pasakoju apie savo "laimingą" gyvenimą, "įtakingus" draugus, medicinos stebuklus. Įsismaginu tiek, kad pažadu Akmenės pelkėse prigaudyti dėlių ir atvežti jai.

Matau, netiki ji. Netiki mano pasakom apie laimingą gyvenimą, medicinos stebuklus.

– Kad tik sulaukčiau pavasario, – šnabžda, – tada ir Dievas padės... O tu, vaikeli, būk gera žmonėms ir mylėk artimą. Kiek gerumo atseikėsi kitam– tiek tau pačiai jo sugrįš... Būk mažiausia už mažiausius, būk kantriausia už kantriausius, – ir Dievas už viską tau atlygins.

Rytą palieku ją vieną, mane šaukia kasdieniai rūpesčiai ir darbai. Važiuoju namo, o akyse – mano motina. Kažin, ar pamatysiu dar ją gyvą?

Žmogaus gyvybė – didelis stebuklas. Ir viskas yra Dievo rankose. Nei vienas iš šio pasaulio neišeisime anksčiau, nei išmuš ta tikroji valanda, mūsų valanda. Rodos, taip viskas aišku, tai kodėl gi taip gelia širdį, kodėl taip sunku apsiprasti su artimo žmogaus liga ar netektimi?.. Iš kur pasisemti stiprybės ir jėgų padėti visiems nelaimingiems, kaip uždegti tą didžią tikėjimo ugnį, kad prie jos galėtų pasišildyti ne tik išrinktieji, bet visi atstumti ir paniekinti, luoši ir neturtingi? Kaip sumažinti tas kančias ir paimti nors dalelę to beribio skausmo ir nevilties, kaip nutolinti mamai jau atslenkančią juodą naktį? O, kad aš būčiau nors kiek įtakingesnė ar turtingesnė! Žinau, kad ir litas ne viską gali, bet žodis, kad ir geriausias, niekada neatstos kvalifikuotos medikų pagalbos. Net ir labai norėdama, net ir gražiausiai kalbėdama, be pinigų man niekas neduos vaistų ligonių praguloms gydyti, už būtinas procedūras susimokėti. Labai noriu savo mamą skanesniu valgiu palepinti, gėlėmis pradžiuginti. Atleisk, sengalvėle, kad nemoku gyventi, kad tokia netikus esu: niekada nevogiau, tik dažnai kitų nusikaltimui ištiestą ranką sulaikydavau...

Kokius paguodos žodžius galiu tarti kitiems, kai pati esu tokia pat vargo pelė, tik toks skirtumas, kad dar savo kojom pavaikštau, savo šaukštu kasdienę putrą srebiu? Ką galiu pažadėti tiems, kurie ilgus mėnesius prikaustyti prie lovų, o mirties laukia kaip vienintelio savo išsigelbėjimo?

Gerai žinau, kad be to prakeikto ir visagalio lito net sanitarė veltui akių neužmerks, neužspaus...

O gal aš, kad ir nieko neturėdama, galiu kuo nors padėti? Juk kaip gražiai mes mokame pakalbėti apie gailestingumą ir artimo meilę, tačiau, bėdai ištikus, staiga pasidarome "nepažįstami", kažkur skubantys, nesuspėjantys. Kažin, ar galėčiau aš dėl ko nors pasiaukoti, ką nors slaugyti, ar užtektų ryžto ir kantrybės iš gyvenimo ne imti, o duoti?..

Reikia išbandyti save, patikrinti, ką galiu, ką sugebu, ar mano pasiryžimas slaugyti ligonius – nėra vien tušti žodžiai? Juk padėdamas kitam – padedi ir sau. Šią svarbią gyvenimo tiesą supratau tik tada, kai akis į akį susidūriau su skausmu ir neviltimi, su "mažojo žmogaus" tragedija.

Pasiimu neapmokamų atostogų ir atvažiuoju į nedidelį miesteliuką slaugyti mamos. Ir ne tik jos. Ar galiu atsakyti kokios nors paslaugos visai nebepasikeliančiai Marceliukei, kuri žada už mane pasimelsti, kad Dievas ilgą gyvenimą duotų, turtų nepagailėtų? Kas pamaitins Adeliukę, jeigu jos rankelės – du bejėgiai pagalėliai? O geroji Zoselė... Tai jos akys kasdien mane pasitinka ateinančią ir palydi išeinančią. Tik jos akys dar dega ta neblėstančia gyvenimo viltimi, nes visas kūnas jau nebepavaldus jai, – pragulų suvarpytas, juodom žaizdom nusėtas.

Bet labiausiai mane myli Onelė. Ir kaip pati sako, turi už ką: mat ligoninės maistas vienodas ir neskanus, o jai taip norisi lašinukų... Kaip kadaise, būdama sveika, mokėdavusi juos išrūkyti! O dabar kas jų atneš, kai seniai nebeliko nei trobelės, nei gyvulėlių, – jai susirgus, viską išgrobstė svetimi, net namo stogą nuplėšė... Einu pirkti lašinukų, – negi leisiu, kad Onelei tokia menka svajonė neišsipildytų?..

Labai nori būti "savarankiška" ir Bronelė. Kai pradedu šukuoti jos į pilką guzulėlį suveltus plaukus, už tą "paslaugą" ji man kyšteli vieną litą. Kadangi pinigų neimu, tai ji vėl juos po pagalve pakiša.

Okitą dieną, kai vėl ją šukuoju, manoji geradarė vėl tą patį litą atkiša. Ir daug dienų šitaip... Sveikesnės ligonės juokiasi, sako, jei taip kasdien bent po litą imčiau, tai seniai milijoniere pasidaryčiau...

Turiu didelį rūpestį: kaip be pinigų tuos du mėnesius pragyventi? Man, kaip tam žvirbliui, nieko daug nebereikia, tik vaikai mano vis alkani ir alkani. Mažiems nepasakysi, kad pilvui išeiginė, nes burnos valgyti prašo. Paguodžiu save, kad, jei Dievas davė dantis, tai duos ir duonos, ir vėl skubu pas tuos nelaiminguosius, kurie manęs laukia, kuriems esu reikalinga... Tik ar galiu kuo nors padėti Marceliukei, kuri jau antra savaitė, kai nieko nevalgo ir net lašelio vandens nepraryja. Kai pasilenkiu prie jos, išgirstu tylų šnabždesį: "Kunigo..." Pasitarus su moterimis, nuskubu pakviesti kunigą Antaną, tą gero žodžio ir vilties nešėją...

Pasilieku ligoninėje pernakt, – gal ko Marcelei prireikės. Paryčiu užsnūdau. Susapnuoju Marcelę.... Pareina ji iš miško, nešina pilna kraitele uogų. Siūlo ir man jų paragauti. Vos spėju ištiesti ranką, kaip kraitelė išsprūsta ir su didžiausiu trenksmu nukrinta ant žemės. Pabyra uogos... Nuo triukšmo pabundu. O Viešpatie! Manoji ligonė ant žemės guli, visa jau pamėlusi...

Nugiedojom Marceliukę į Šilų kalnelį.

Po laidotuvių parsirado ir Marcelės sūnus. Niekada savo motinos nelankė, tai ir nežinojau, kad tokį beturinti. Pasiūlė man senosios trobelę pasaugoti. Nesutikau. Per daug skaudžių prisiminimų, be to, man jau reikia grįžti į darbą...

Atėjo pavasaris. Parskrido kovai. Naktimis dar šalnavo, bet dieną, įsaulėje, jau kalėsi gležna žolė. Miškas mėlynavo nuo žibučių. Žemė budo gyvenimui. Ir tarsi skausmo balsas nuaidėjo žodžiai:

– Mirė mama...

Akimirką man pasirodė, kad sustojo laikas, išskrido iš inkilo paukščiai, užako šuliniai, užžėlė vaikystės takai. Ištuštėjo pasaulis...

Stoviu Čiobiškio kalnely, kur amžinam poilsiui atgulė mano mama. Tolumoje mėlynuoja Neris, kažkur skuba žmonės. Skamba bažnyčios varpai tarsi himnas žmogaus nemirtingumui. Į mano širdį pasibeldžia poeto V. Giedros eilėraščio žodžiai:

Po žemėm – užgesusios akys.
Po žemėm – širdis negyva.
Dvi pušys kaip varvančios žvakės
Plevena ties juoda kalva.

Ir stoviu sustingęs lyg medis,
Ir šimtąjį kartą sakau:
Akis tas ir širdį praradęs,
Koksai aš nuskurdęs likau...

BIRŽAI

Šis "Laiškų lietuviams" numeris iliustruotas nuotraukomis iš Biržų miesto. Biržų Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia ir parapija yra pavesta administruoti tėvams jėzuitams. Kitos keturios vietovės, kur dirba tėvai jėzuitai, yra: Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai. Jau esame rašę apie šių vietovių jėzuitų veiklą ir ją iliustravę atitinkamomis nuotraukomis. Dar tebelaukiame nuotraukų ir trumpo aprašymo iš Šiaulių.

Dabar Biržuose apskaičiuojama apie 20 tūkstančių gyventojų. Šio miesto istorija labai sena. Jo apylinkėse žmonės gyveno dar akmens amžiuje. Dokumentų apie Biržų įkūrimo datą neturime, bet galima tvirtinti, kad XIV a. pabaigoje ši gyvenvietė jau egzistavo. Miesto įkūrėjais ir ilgamečiais valdovais turbūt reikia laikyti kunigaikščius Radvilus. Paskutinis Biržus valdęs Nesvyžiaus Radvila, miręs 1813 m., už skolas Biržus užstatė grafui Juozui Tiškevičiui. Nuo šiol Biržų valdovai buvo Tiškevičiai. Jie valdė Biržus iki 1922m., tai yra iki žemės reformos.

Radvilų valdymo metu XVI amžiuje vyko Biržuose milžiniški kariniai inžineriniai darbai. Buvo statoma bastioninė itališko tipo tvirtovė, galingiausia to meto Lietuvoje. 1575 m. buvo užtvenktos per Biržus tekančios Apaščios ir Agluonos upės. Šiam tvenkiniui nebuvo lygių Lietuvoje iki XX amžiaus vidurio. Dabar jis puošia Biržus ir žinomas Širvėnos ežero vardu. Tvirtovę apjuosė gilus griovys ir apsauginiai pylimai, ją gynė išstatytos patrankos. Tvirtovės vidinės aikštės kampuose buvo parako rūsiai ir kareivinės. Tvirtovė tapo pagrindiniu šiaurės Lietuvos atramos centru prieš Livoniją, o vėliau Švediją ir Maskvą.

Pirmą kartą švedai Biržus užėmė 1625 m. Jie apgriovė tvirtovės pastatus ir išvežė apie 60 jos pabūklų. Radvilai vėl atkūrė tvirtovės karinę galią. Vėliau Biržai įvairių karų metu ėjo iš rankų į rankas, miestas buvo sudegintas, tvirtovė sugriauta.

Kaip jau buvo minėta, nuo 1811 m. Biržus pradėjo valdyti Tiškevičiai. Jie negavę leidimo restauruoti Radvilų tvirtovės reprezentacinių rūmų, 1862-1865 m. kitapus Širvėnos tvenkinio, Astravo dvare, pastatė ne tik naujus rūmus, bet ir visą dvaro ūkinių pastatų kompleksą. Paskutinis Biržų valdytojas buvo Alfredas Tiškevičius, daug prisidėjęs prie Lietuvos nepriklausomybės pripažinimo Europoje.

Biržai ir toliau liko keleto religinių konfesijų miestu. Svarbiausios buvo: katalikų, reformatų, liuteronų, žydų ir pravoslavų. Katalikų ir reformatų dvasininkai labai glaudžiai bendradarbiavo. Jie rūpinosi krašto kultūra ir švietimu bei lietuviškojo mentaliteto išsaugojimu.

1917 m. Vilniuje vykusi Lietuvių konferencija į Lietuvos Tarybą išrinko keturis iš Biržų krašto kilusius žmones. Tai buvo Kazimieras Bizauskas, Alfonsas Petrulis, Jokūbas Šernas ir Jonas Vileišis. Jie pasirašė ir 1918 m. Vasario 16-osios Lietuvos Nepriklausomybės Paskelbimo Aktą.

1978 metais pradėtas Biržų tvirtovės restauravimas, trukęs iki 1988 metų. Rūmų restauravimas pareikalavo per tris milijonus rublių. Į šiuos rūmus persikėlė Biržų viešoji biblioteka ir krašto "Sėlos" muziejus, kurio direktoriaus Algimanto Baublio plačiu Biržų mieto aprašymu pasinaudota, ruošiant šį straipsniuką.

Jam nuoširdi redakcijos padėka.

J. Vaišnys SJ

Maldos už gyvus ir mirusius

(Suaugusiųjų grupėje premijuotas straipsnis)

Jadvyga Vilčinskaitė

Melstis už gyvus ir mirusius – tai yra vienas iš gražiausių labdarybės darbų žmonių sieloms. Tačiau reikia pripažinti, kad daugelis šiuolaikinių katalikų dėl šito pamaldumo nemažai apsirinka. Kai kurie visai nepagalvoja, jog nepalyginti svarbiau yra melstis už gyvuosius negu už mirusius. Besimelsdami už gyvuosius, mes atliekame didį apaštalavimo darbą, nes dėl mūsų maldų jie gali atsiversti, pasitaisyti, iš pražūtingo pragaran vedančio kelio pasukti į šventumo kelią O kai meldžiamės už mirusius, nors ir atliekame labai gražų darbą, čia iš tiesų yra tiktai labdarybė, bet ne apaštalavimas. Dėl mūsų maldų mirusiems tik sutrumpėja skausmingas ilgesio laikas: jeigu jie yra skaistykloje, jie greičiau gali pasiekti Dievą ir dangų. Tačiau ar galime savo maldomis ištraukti bent vieną sielą iš pragaro? To niekados nebus! Todėl teisingai yra pasakyta: "Kai pradedame melstis tik tada, kai žmogus jau miręs – meldžiamės pavėluotai..."

Paimkim štai šitą pavyzdį. Šventoji Monika apie dvidešimt metų su ašaromis meldėsi, kad grįžtų į doros kelią jos paklydėlis sūnus Augustinas. Ir dėl jos karštų maldų Augustinas atsivertė, tapo kunigu, vėliau vyskupu ir netgi dideliu šventuoju, padarydamas Bažnyčiai daug gero savo raštais. O kas būtų laimėta, jeigu už jį būtų pradėta melstis tiktai tada, kai jis po to nedorai praleisto gyvenimo miršta? Pagalvokim!

Kaipgi iš tikrųjų vyksta pas mus? Jau štai mirė žmogus, tai reikia dabar už jį melstis, sukviesti giesmininkus, užprašinėti šv. Mišias, duoti vargšams išmaldas, kad melstųsi už jo sielą ir pan. Melstis už mirusį, žinoma, būtinai reikia. Bet kodėl matom reikalą pradėti už jį melstis tik nuo tada, kai savo maldomis jau galime padėti žymiai mažiau? Kaip daug daugiau jam būtume padarę gero, jeigu taip rūpintumės melstis už jį jam dar tebesant gyvam?

Ir toji malda už mirusius ar visuomet būna tikroji malda? Kaip dažnai atsitinka, kad namų pamaldos už mirusius tampa vien pasityčiojimas iš maldos, vien Dievo įžeidimas! Čia, štai, stovi kryžius, čia pat ir butelis su degtine... Koks papiktinimas, ypač jauniesiems žmonėms! Ir kaip Dievas gali priimti tokias maldas?!

Reikėtų mums, katalikams, padaryti tokį tvirtą pasiryžimą: Daugiau melskimės už gyvuosius, o besimelsdami už mirusius niekados neišniekinsime tų maldų vaišėmis su degtine!

Nemaža dar yra katalikų, kuriems darosi labai liūdna, matant kaip žmonės eina pražūties keliu. Ne vienas jų galbūt pagalvoja: Kad taip galėčiau, stengčiausi juos pakreipti į gera, bet ką gi aš galiu padaryti, jeigu nesu joks kunigas, joks misionierius? Ir tie gerieji žmonės užmiršta, kad jie gali būti apaštalai, misionieriai savąja malda, ir tokiu būdu daug nuveikti, daug sugrąžinti Dievui paklydusiųjų sielų.

Todėl ir pradėkime apaštalauti malda.

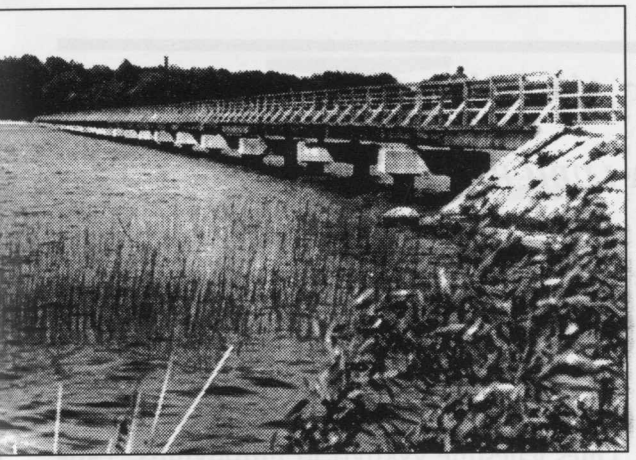

Tiltas, jungiąs Biržų miestą su Tiškevičių rūmais.

V. Šmito nuotr.

Melskime Dievo malonių savo artimiesiems ir visiems kitiems: tikintiesiems, kad jie būtų dori, pavyzdingi katalikai, o tiems, kurie dar nepažįsta Dievo, kad Jį pažintų ir liktų Jam ištikimi. Melskimės už tėvynės Lietuvos religinį ir dorinį prisikėlimą, kad išnyktų Lietuvoje girtavimas ir kiti nedorieji įpročiai. Melskimės, kad visos pasaulio tautos gyventų taikoje, kad niekur nebūtų varžoma religijos laisvė, kad visur įsigalėtų dori papročiai. Daug melskimės už kunigus, kad Viešpats gausiai laimintų jų apaštališkąjį darbą, kad juos uždegtų dideliu uolumu, pasiaukojimo dvasia, dirbant sielų išganymui. Kad jie trauktų sielas prie Dievo ne vien žodžiais, bet ir savo švento gyvenimo pavyzdžiu. Prašykime, kad Dievas daugiau pašauktų jaunuolių į kunigystę ir juos padarytų pavyzdingais kunigais. Melskimės už jaunimą, už vaikus, kurie religiniu atžvilgiu ne kartą būna labai apleisti. Melskimės už šeimas, kad jos būtų patvarios ir tikrai krikščioniškos, kad tėvai dorai išauklėtų savo vaikus. Neužmirškime dar paprašyti Dievą sau ir visiems kitiems šventos, laimingos mirties. Štai kokia daugybė yra kilnių intencijų apaštalaujantiems malda! Ir kaip daug kiekvienas katalikas čia galėtų nuveikti! Prie maldos dar pridėkime savuosius kentėjimus, visus patiriamus vargus, ir juos kantriai iškentę aukokime Dievui už sielų išganymą. Nepamirškime tiktai šito, jog mūsų maldos ir aukos tik tada yra tikrai vertingos, kai esame Dievo malonėje, neturime sieloje mirtinos nuodėmės.

Jeigu galime nemaža iš Dievo išmelsti savo paprasta malda, tai nepalyginti daugiau išmelsime, aukodami už sielų išganymą šv. Mišias ir pamaldžiai ta intencija priimdami šv. Komuniją. Pasistenkime nepraleisti nė vienų šv. Mišių ne tik šventadieniais, bet ir paprastomis dienomis, kada tik turime galimybę jose dalyvauti. Šitokiu būdu mes galime tapti tikri apaštalai ir negalėdami sakyti kitiems pamokslų, juos mokyti savo žodžiais.

Atsiminkime dar ir tai, jog kiekvienas apaštalavimas, kiekvienas mokymas žodžiu tampa tikrai sėkmingas tik tada, kai būna palydimas malda. Štai dabar ir matome, kad bet kuris katalikas, nors atrodytų menkiausias, nepajėgiausias, gali daug padaryti, gelbėdamas iš pražūties sielas, joms padėdamas pasiekti išganymą, dangaus amžinąją laimę.

Pal. Jurgis Matulaitis, marijonų vienuolijos ir Marijos Nekalto Prasidėjimo seserų kongregacijos (putnamiečių) steigėjas, mirė 1927 m. sausio 27 d. Jo 70 m. mirties sukaktis buvo sausio 19 d. paminėta Lemonte, kur veikia jo vardu pavadinta misija. Kalbėjo ses. Daiva Kuzmickaitė iš Lietuvos, dabar studijuojanti Amerikoje. Toks pat minėjimas sausio 26 d. su ta pačia kalbėtoja buvo suruoštas ir Čikagos Marquette Parko Švč. M. Marijos Gimimo par. bažnyčioje ir salėje.

Atgaila ir tikėjimas

CHIARA LUBICH

"Atsiverskite ir tikėkite Evangelija" (Mk 1, 15).

Evangelijoje, parašytoje pagal Morkų, parašyta, kad Jėzus pradėjo skelbti savo išganymo misiją, šiais žodžiais: "Dievo karalystės vykdymas jau prasidėjo. Atsiverskite ir tikėkite Evangelija".

Jėzus ateidamas pradėjo naują erą, erą malonės ir išganymo. Tie pirmieji jo žodžiai kviečia mus priimti tą nepaprastą žinią, Dievo Karalystės tikrovės vykdymą, kurį jis skelbia visiems žmonėms ir kiekvienam asmeniui.

Jis tuojau nurodo ir būdą: darykite atgailą ir tikėkite Evangelija, tai reiškia, kad turime iš esmės keisti savo gyvenimą ir priimti Dievo žodį, kurį jis per Jėzų siunčia mums, taip pat ir visų laikų žmonėms. Atgaila ir tikėjimas turi būti vykdomi kartu: jie negali būti atskirti; juo labiau, kai jų šaltinis yra gyvasis žodis – Jėzus. Jis ir šiandien kartoja žmonėms tuos pačius žodžius: "Atsiverskite ir tikėkite Evangelija".

Priimtas ir vykdomas Dievo žodis duoda gilesnį supratimą, ką reiškia atgailos darymas ir tikėjimas Evangelija. O tai inspiruoja europiečius, azijiečius, australiečius, amerikiečius ir afrikiečius vykdyti tą Jėzaus norą visose aplinkybėse pavieniui ir visuomenėje.

Kaip Evangelija gali daryti tokį nuostabų atsivertimo stebuklą? Toji paslaptis – tai Jėzaus žodžiai. Jie nėra tik paprasti raginimai, patarimai, nurodymai, įsakymai. Jėzus pats reiškiasi savo žodžiuose mums. Jo žodžiai – tai jis Pats.

Todėl mes galime sutikti Jėzų jo žodyje. O priimdami į mūsų širdį, tame žodyje, kaip jis ir nori, kad darytumėm, tai reiškia, kad būtumėm pasiruošę gyventi su juo kartu, tada mes gyvensime jame ir jis mumyse, o mes galėsime vykdyti jo nurodymus. Tada mes galėsime ir turėsime paklusti tam Jėzaus raginimui ir reikalavimui.

Kai kurie žmonės gal manys, kad šie Evangelijos žodžiai labai išaukštinti, sunkiai suprantami, nutolę nuo jų gyvenimo tikrovės ir galvojimo; jie gali būti gundomi juos atmesti ar trukdomi priimti. Jie gali suabejoti savo pajėgumu tuos supratimo sunkumus įveikti. O iš tikrųjų, jei jie pasistengtų gyventi konkrečiai nors pagal vieną Evangelijos žodį, gautų nuostabią šviesą ir galią suprasti. Kadangi kiekvienas Evangelijos žodis savaime kalba apie Dievo buvimą, jo supratimas daro mus laisvus, tobulina, keičia, paguodžia, duoda džiaugsmą ir išmintį.

Kaip dažnai per dieną šie žodžiai gali mums šviesti! Kiekvieną kartą, kai mes priešinamės savo ir kitų silpnybėms, kiekvieną kartą, kai mums atrodo, jog neįmanoma sekti Jėzumi, ar net beprasmiška, kiekvieną kartą, kai problemos grasina mus nugalėti, tiesos žodžiai gali duoti mums "sparnus"; jie gali būti kaip kvėpavimas grynu oru, kaip raginimas vėl pradėti iš naujo.

Ryžtingas mūsų gyvenimo eigos pakeitimas gali padėti mums kontroliuoti egoizmą ir atverti širdį Dievui. Tada galėsime pradėti naują ir tikrąjį gyvenimą.

Dar daugiau, jei mes dalinsimės tuo patyrimu su draugais, kurie stengiasi gyven-

JAUNIMAS

ALKSTANTĮ PAVALGYDINTI

(Jaunimo grupėje premijuotas rašinys)

Mindaugas Martinaitis

Buvo Arkangelo Mykolo atlaidai. Po dešimtos valandos Mišių skirstėsi žmonės. Kai kurie šventoriuje lūkuriavo draugų, pažįstamų. Oras anaiptol nebuvo šventiškas, švininė dangaus spalva rodė, kad lietui nebus galo. Žmonės skleidė lietsargius, sužvarbusias rankas kišo į kišenes, stengdamiesi sušildyti. Prie bažnyčios durų pamačiau ant šlapios žolės klūpantį žmogų. Jis buvo kiaurai permirkęs, klūpėdamas lauke ir laukdamas išmaldos. Bažnyčios prieangy nevalia prašyti išmaldos, tuo tarpu čia pardavinėjami laikraščiai, knygos. Žmogaus rankos buvo raudonos nuo lietaus ir šalčio, nuo šlapių plaukų srovelėmis tekėjo vanduo, nes kepurė buvo padėta šalia. Žmonės ėjo pro šalį – vieni sustodavo stengdamiesi išsiaiškinti, koks tai žmogus, kam jis gali panaudoti gautus pinigus, kiti įmesdavo keletą centų. Vos tik kepurėje dzingteldavo pinigėlis, neturtėlis tuoj pradėdavo linguoti, išreikšdamas dėkingumą. Sugrubusiose rankose jis laikė rožančių, kurio karoliuai barškėjo nuo šalčio. Žmonės abejingai ėjo pro šalį, pasipuošę ir patenkinti – juk atlaidai.

Čia aš prisiminiau H.K. Andersono pasaką "Mergaitė su degtukais", kai vargšė mergaitė sušalo dėl žmonių abejingumo.

Grįžęs namo, dar ilgai negalėjau pamiršti to nelaimingo neturtėlio, kuris galbūt svajojo apie duoną ir puodelį karštos arbatos. Valgant sunku buvo nuryti kąsnį, žinant, kad yra žmonių, kurie neturi kuo numarinti alkį, o gal net pastogės. Jų gyvenimas priklauso nuo gautos išmaldos arba nuo mūsų, kurie aukojame. Bet nereikia didžiuotis, kad kažkas priklauso nuo mūsų, kad šelpiame vargšus. Kiekviename žmoguje turime matyti savo brolį ir džiaugtis, kad galime padėti. Per tokius žmones mes gauname taip pat daug, nes turime progos išpildyti Dievo valią. "Jei turi dvejus marškinius, vienus atiduok savo artimui" – moko Kristus. Neturtingieji ir yra meilės išbandymas, ar tu tikrai myli artimą, ar gali su juo dalintis duona ir drabužiu. Patarnaudami vargšams, mes patarnaujame Viešpačiui. "Ką padarėte vienam iš mažiausiųjų brolių, man padarėte". Kažin ar taip abejingai praeitume pro išmaldos prašantį Kristų? Ne, mes bėgtume prie Jo ir sakytume: "Viešpatie, aš aprengsiu ir pavalgydinsiu, aš tave myliu". Jis atsakytų: "Aš tiek laiko sėdėjau sušalęs, išalkęs. Tu nematei manęs tuose vargšuose benamiuose, kurie sėdi ir laukia išmaldos, nors pats valgei sočiai kelis kartus per dieną. Rodyk man meilę mylėdamas artimą, dalinkis su juo viskuo, ką turi, ką iš manęs esi gavęs". Meilė – tai ne žodžiai, meilė – tai gyvenimo būdas. Neužtenka vien gailėtis varguolio, reikia jam padėti. Gražios kalbos, geri norai, išmintingi samprotavimai nieko nekeičia. Žmonės labiau linkę teisinti ir smerkti, esą išmaldos prašyti pagal Evangeliją, tada mūsų gyvenimo pavyzdys darys įtaką krikščionių bendruomenei, kuri tada stengsis pagal Dievo žodį gyventi ir tobulėti.

O Dievo žodis, kai pagal jį gyvename ir savo patyrimais dalinamės kus kitais, veikia kaip stebuklas: jis ugdo vieningą bendruomenę, kuri tada pavirsta raugu ir druska visai visuomenei, liudydama Kristų kiekvienoje žemės rutulio vietovėje.

tojai pinigus prageria. Galima duoti žmogui duonos ar šiaip maisto, juk visada lietuviai prieš didžiąsias šventes dalindavo elgetoms išmaldą. Kaip rašo M. Katkus "Balanos gadynėje", kad prieš Visus šventus pasiturintys ūkininkai į vežimą kraudavo duonos, mėsos, ragaišio ir viską išdalindavo šventoriuje laukiantiems elgetoms.

"Prisėda elgetų dvi eilės nuo vartelių lig bažnyčios ir visi gauna pilnas terbas. Moterys dalina griežiniais duoną ir ragaišį, vyrai – kapeikomis pinigus". Be to, geriau paaukoti kelis centus neturtėliams, negu išmesti į fontaną arba praleisti saldumynams. Neteiskime, kad nebūtume nuteisti, nes nežinome, kaip pasielgtume, jeigu būtume jų vietoje.

Pasirinkau šią temą "Stokojantį sušelpti" todėl, kad šiandien Lietuvoje tai labai aktualu. Dalis žmonių maitinasi duona ir arbata, kiti puotauja restoranuose, kavinėse, perka brangius daiktus, drabužius. Daugelis net jaunų žmonių neturi darbo – pragyvenimo šaltinio, todėl nenuostabu, kad ir jauni žmonės prašo išmaldos. Vieni neturi kuo alkį numarinti, kiti neturi kur pinigus dėti, švaisto juos gal net nesuprasdami, kad galėtų panaudoti geram darbui, negu lepintis žemiškais malonumais. Šelpdami vargšus, mes apsaugome juos nuo vagystės nuodėmės. Sakoma, geriau duoti, negu prašyti. Jeigu kiekvienas suprastume artimo meilės įsakymą, turėtume gailestingumo, gyvenimas būtų geresnis ir tokiomis sąlygomis, kokiose šiandien gyvename. Kiekvieno mūsų pareiga matyti vargstantį, jam padėti.

Sveika Marija

Vytautas Čepliauskas

Julytė dar ir dar kartą peržiūrėjo kuprinę, bet knygelės nerado. Tai buvo tikybos vadovėlis, kurio viršely pavaizduota Marija, apglėbusi būrį vaikučių, o po juo didelėmis raidėmis užrašyta "Sveika Marija". Julytei labai patiko paveikslėlis. Kartą vakare pasimeldusi, ji prislinko prie mamos.

– Mamyte, kaip tu manai,jeigu aš būsiu labai labai gera, tai kai numirsiu, ar priims mane Marija į glėbį greta tų vaikučių?

– Žinoma, – atsakė mama, – vaikučius, kurie myli Dievą, tėvelius, gerai mokosi, padeda kitiems, Marija tikrai priglaus, na, o dabar, bėk miegoti, – paragino ir nusišypsojo.

Tos ir kitos mintys pynėsi Julytės galvoje, ieškant knygelės. Staiga Julytei švystelėjo: ji gi bus davus "Sveika Marija" savo draugei, kuri paskaičius įdėjo į suolą; einant į namus kuprinę pasiėmė, o knygelė liko. Atrodo, kad bitutė jai įgėlė – ne į kojytę, basai einant per kvepiančius dobilėlius, o – į pačią širdelę. Toks šešėlis ją užgulė, taip maudžia, aigo... Ji pamažėle dėjosi knygas į kuprinę, o iš akių, kaip nuo rasotos ramunėlės, – papt papt ant stalo, knygų... "Kaipgi taip –, mąstė Julytė, ką ji mamai pasakys, – Marija, su kuria ji taip nori būti, bendrauti, palikta vienui viena šaltoje mokykloje, atskirta nuo jos, nuo knygelių". Julytė blaškėsi nuo vieno lango prie kito...

"Kur aš pasidėčiau
vargšas tavo vaikas,
jei dabar ateitų
man mirimo laikas?! –

suskambo žodžiai iš "Įsiminkite" skyrelio, kuriame rašoma, kad ir šiais žodžiais galima gailėtis už nuodėmes. Ji vis skaitė ir skaitė mintyse žinomas eilutes, bet širdelė lyg įpjauta. Ką daryti? O jei neras? Julytė užsimetus švarkelį išbėgo laukan. Takelis vedė per ganyklą, pro dėdės sodybą, kilo į kalniuką, o toliau leidosi žemyn. Toje vietoje, kur susikerta kaimo keliukai, stovėjo didelis gražus medinis kryžius, aptvertas tvorele. Aplinkui žaliavo rūtos, lenkė galvas geltonieji ir rausvieji jurginai; jie buvo už Julytę aukštesni, Julytė kreipė akis į Nukryžiuotąjį o jos lūpos krutėjo. Jeigu kitomis dienomis ji tik priklaupus persižegnodavo, tai

šiandien sukalbės visą "Sveika Mariją". Berte bėrė žodžius, o mintys vis sukosi apie knygelę su Marijos atvaizdu ant viršelio. Baigus persižegnojo ir pasileido vieškeliu... Tuoj tuoj pasirodys, lyg kūrenamo laužo dūmai, išnirs kaminas, mokyklos stogas, o vėliau ir visa panorama. Julytei vėl dvilktelėjo per širdelę, kai neįžvelgė dūmų. O gal nieko nėra, gal mokykla užrakinta? Pasukus iš kelio, tiesiog per lauką nuriedėjo pakalnėn. Pribėgusi upeliuką atsargiai perėjo siauru liepteliu ir štai ji jau klasėje... Dirstelėjo suolan... nėra. Sukaitusi ir sumišusi nubėgo į draugės vietą, pagrabaliojo ranka, deja... ir čia tuščia. Išsigandusi, drebančia širdimi grįžo atgal: parklupusi atidžiai pažiūrėjo. "Sveika Marija" buvo prigludusi prie suolo krašto. Pašokusi iš džiaugsmo, prispaudė prie krūtinės knygelę, prisišliejo prie suolo ir atsiduso: taip gera, lyg akmuo būtų nuo širdelės nukritęs.

Valytoja, pastebėjus ne laiku bėgiojant po klasę Julytę, pakėlusi šepetį, ant kurio tabalavo šlapias skuduras, grėsmingai artėjo... Pamačiusi švytinčią iš laimės mergaitę, ji netilpo nuostaboje! Veideliai paraudę, gelsva kaselė lengvai nusvirusi per petį, kelios plaukų sruogelės prilipusios prie aprasojusios kaktos, palaimingos akys žvelgė į tolį...

Pasijutusi stebima, Julytė sutriko. "Aš čia va... knygelę buvau pamiršusi "Sveika Marija"...

Valytoja nuleido akis... Norėjo kokį nors gražesnį žodį pasakyti, bet galvoje buvo tuščia, kaip kuolu užbedė... Ir tik, kai mergaitė, ištarus "Sudiev", suko už kampo, ji susigriebus šūktelėjo: "Laimingai!" – ir dar kurį laiką lydėjo ją akimis.

Julytė protekine išbėgus iš mokyklos kiemo, striksėjo nuo vienos kojos ant kitos, lyg važiuotų dviratuku. Pabėgs pabėgs kurį galą, stabteli, pasižiūri į Mariją ir vėl skuodžia. Oras buvo gražus, įvairiaspalviai medžių lapeliai vartaliojasi prieš saulutę ... draikėsi voratinkliai. Žmonės, su kuriais Julutė sveikinosi, – jai šypsojos. Ji buvo laiminga.

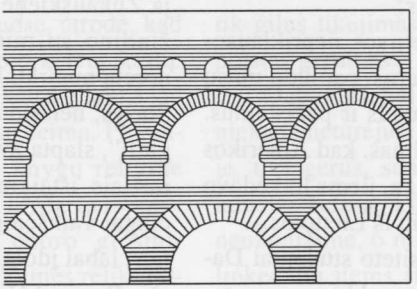

1997 m. bus minimas šv. Vaitiekaus–Adalberto tūkstantosios mirties metinės. Lietuviai kviečiami sudaryti sukaktuvinį komitetą, kokie jau yra įsteigti Čekijoje, Vengrijoje, Vokietijoje, Italijoje ir Lenkijoje. Pagrindinės iškilmės šiam šventajam prisiminti ir pagerbti bus surengtos Gniezne, kuriose dalyvaus ir pop. Jonas Paulius II.

1997 m. Vroclave, Lenkijoje, įvyks tarptautinis eucharistinis kongresas, kuriame dalyvauti pakviesta ir Lietuva.

ATGARSIAI

Netikėta pažintis

Būna gyvenime laikas, kai baltu gruodu sukaustytą žemę palieka senieji metai, nusinešdami džiaugsmus ir rūpesčius, sėkmes ir nesėkmes, džiugias ir mielas dvasingas šventes, ir ateina naujieji. Šioje laiko kaitoje atsigręžiame praeitin ir pamatome mums dovanotas vertybes, kalnu iškylantį, patirtą žmonių gerumą, laiku suteiktą paramą, pagalbą, parodytą žmogišką supratimą, šilumą, meilę...

Ne vienus metus manyje reiškėsi tokie jausmai, kol pagaliau ryžausi juos išlieti baltame popieriaus lape ir atskleisti tai jums, Amerikos lietuviams, šio žurnalo skaitytojams.

O buvo taip. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, atsivėrus keliams į Vakarus, paplūdo mūsų tautiečiai lankyti gimines, draugus ir pažįstamus. Pas mus buvo paplitęs pasakojimas, kad Amerikos lietuviai, užpykę ant savo draugų, jiems linkėdavo sulaukti kuo daugiau giminaičių iš Lietuvos...

Ir štai du Vilniaus universiteto studentai Darius ir Stasys, darbo ir poilsio stovyklų organizatoriai, atsiradus galimybei, trokšdami aplankyti tą laimės šalį, drąsiai perskrido Atlantą ir tik lėktuvui nusileidus Niujorko aerouoste atsipeikėjo... juk jie neturi nei giminių, nei pažįstamų Amerikoje, niekas jų čia ir nelaukė, kalbos mokėjimu irgi nepasižymėjo. Reikėjo pasiekti Vašingtone esančią studentų stovyklą, susipažinti su ten dirbančiųjų patirtimi. Iškilo problema: ką daryti? Tik pamačius sutinkančių atskridusius žmonių porelę, atpažinimui laikančius rankose lietuvišką vėliavėlę, kilo mintis juos užkalbinti. Įsidrąsinę "didvyriai" priėjo prie šių žmonių ir paklausė, ar jie kalba lietuviškai. Šie tai patvirtino ir, nujautę jaunuolių būseną, juos pakalbino, paklausė, pas ką atvykę, o sužinoję, kad pačių iniciatyva ir kad šią dieną jie jau nepasieksią Vašingtono, pakvietė vykti kartu su atvykusiu svečiu į jų namus, nors jie ir buvo remontuojami. Tačiau neabejojo, kad nakvynės šiuos nepažįstamuosius galės priimti kaimynė, taip pat lietuvė. Tai buvo aktorius Vitalis Žukauskas su savo žmona Marija.

Atvykus į jų namus, greitai užsimezgė malonus bendravimas. Jaunuoliai buvo priimti kaip laukti, seniai gerai pažįstami draugai. Aplinka buvo pripildyta meilės, šilumos, tėviško ir motiniško rūpesčio, globos. Rytojaus dieną gerieji šeimininkai paskambino į Vašingtoną, prisakė studentams laukti atvykstančių svečių, palydėjo juos į autobusų stotį, nupirko bilietus ir prisaikdino grįžtant būtinai vėl atvykti pas juos ir kuo ilgiau pasisvečiuoti. Vėliau Darius ir Stasys pasakos, kad Vašingtone nieko įdomaus jie nematė, bet su nekantrumu vėl skubėjo grįžti į Vitalio ir Marijos Žukauskų namus Niujorke, kur jie vėl buvo labai maloniai sutikti. Dabar aštuoniasdešimtmetė Marija Žukauskienė vedžiojo juos po Niujorką, supažindino su miesto įžymybėmis, klausė, ko jie norėtų nupirkti lauktuvių artimiesiems, O Darius ir Stasys, neišsiduodami, kad nespėja su ponia "bėgioti", slapta žvalgėsi ir žavėjosi Niujorko dangoraižiais, ištaigingomis mašinomis, drąsiai ir ambicingai vaikščiojančiais negrais bei kitais nematytais, labai įdomiais dalykais.

Pasivaikščioję po Niujorką, dar pasisvečiavę svetingoje Žukauskų šeimoje, jaunuoliai ruošėsi kelionėn namo. Atsisveikindami šeimininkai paprašė kai kurių paslaugų. Grįžęs į Lietuvą, Darius paskambino, kad jis jau parskrido iš tolimos kelionės, bet namo dar neparvažiuos, nes turįs nuvykti pas gerb. kardinolą Vincentą Sladkevičių, kad įteiktų jam jaunystės draugo Vitalio Žukausko sveikinimus ir dovanas.

Aš tada nieko nesupratau, bet jis mane nuramino, pažadėjo viską papasakoti, kai sugrįš. O jo draugas Stasys pirmiausia vyko į Žemaitiją, nes privalėjo nuvežti sumą pinigų, kaip materialinę paramą Žukauskų kaimynės giminėms.

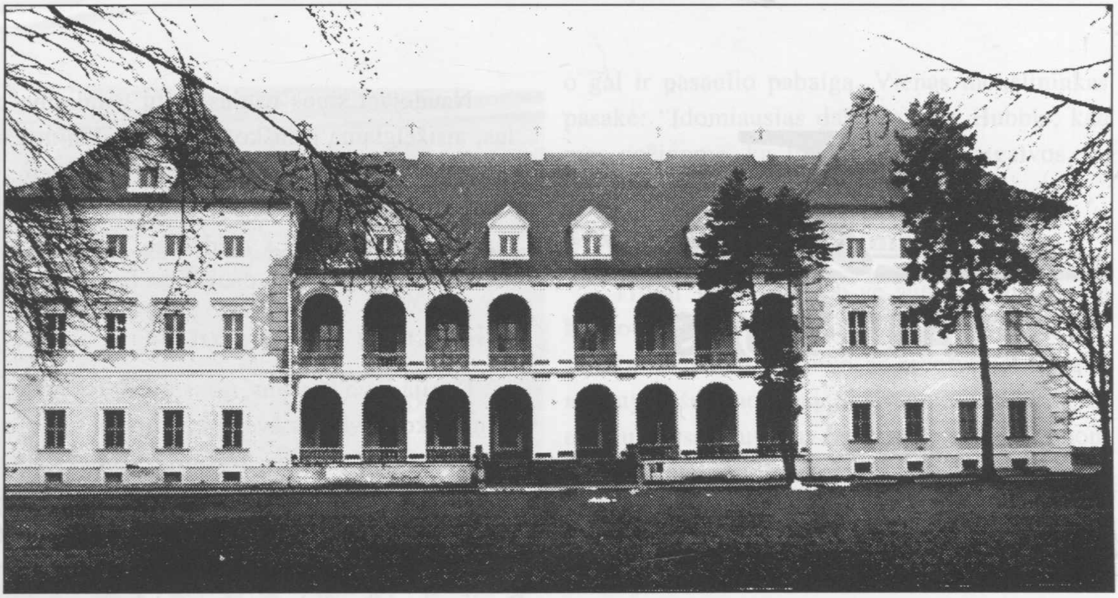

Biržų tvirtovė.

V. Šmito nuotr.

Kai mes sužinojome apie visa tai, buvome labai sujaudinti tada dar mums visai nepažįstamų tautiečių poelgiu, jų tėvišku rūpesčiu ir pasitikejimu jaunais vaikinais. Buvo labai malonu, kai išgirdome, kad Vitalis Žukauskas atvyksta į Lietuvą ne tik pasisvečiuoti, bet ir koncertuoti. Nekantriai laikėme jo, o kai susitikome ir buvome pagerbti jo apsilankymu mūsų namuose, atrodė, kad mes seni pažįstami. Tai pasikartojo keletą kartų. Atvykstančio į Lietuvą Vitalio Žukausko laukė jau ne tik Darius ir Stasys, bet ir mūsų šeima. Po malonių susitikimų sulaukdavome knygų religine tematika, skirtų ne tik mums, bet ir Marijampolės miesto Sasnausko bažnytinio choro giesminінkams, rožančių su Šventosios Žemės relikvijomis, Šv. Rašto įrašo kasečių. O kur laiškai, sveikinimai ir malonūs telfono skambučiai, išduodantys mūsų užjūrio tautiečių rūpesčius rinkimų reikalais Lietuvoje. O tai, kad mane nuolatos aplanko žurnalo "Laiškai lietuviams" numeriai, kur ir aš išdrįsau parašyti kelis savo gimtojo miesto žmonių gyvenimo vaizdelius, taip pat tariu nuoširdų ačiū savo bičiuliams V ir M. Žukauskams.

O kas galėjo atsitikti Lietuvos motinų vaikams Dariui ir Stasiui Amerikoje, jeigu jie nebūtų sutikę Vitalio ir Marijos Žukauskų? Kas vertė ar skatino šiuos žmones taip pasielgti? Drįsčiau manyti, kad tik gilus tikėjimas Dievu, meilė žmogui ir nepaprastas gerumas.

Dabar aš galiu tvirtinti, kad mano šeima, niekada neturėjusi giminių ar pažįstamų Amerikoje, turi gerus, seniai pažįstamus bičiulius – Žukauskų šeimą, kurios kilnaus poelgio niekada neužmiršime, o minėsime su meile ir dėkingumu, linkėdami jiems stiprios sveikatos, pasisekimo ir Dievo palaimos kiekvienаme jų gyvenimo žingsnyje.

Dariaus mama.

* * * * * * * * * * * * * * *

* * * * * * * *

Pop. Jonas Paulius II gegužės 31 – birželio 10 d. viešės savo tėvynėje Lenkijoje. Tai bus jau šeštasis vizitas. Jis aplnakys 12 miestų, dalyvaus Eucharistiniame kongrese ir šv. Adalberto, Lenkijos globėjo, tūkstantosiose mirties metinėse.

ĮVAIRYBĖS

Paruošė inž. Viktoras Jautokas

Bedūmis dizelio variklis

Dizeliniai varikliai yra didžiausi oro teršėjai. Juos naudoja didieji sunkvežimiai. Jie važiuodami, o ypač pradedant važiuoti ar keičiant bėgius, išleidžia visą debesį tirštų tamsių dūmų. Naujieji oro taršos įstatymai privertė bendroves ieškoti naujų būdų, kad sumažinus dizelinių variklių išmetamų dujų kenksmingumą.

Prieš kelerius metus Nevistar bendrovės inžinieriai suprojektavo ir pagamino pavyzdinį dizelinį variklį, kurio išmetamos dujos yra ir nejuodos ir nekenksmingos. Inžinieriai šį variklį pavadino bedūmiu dizeliniu varikliu 21-ajam šimtmečiui.

Naujasis variklis, atrodo, sumažins oro taršalus, kaip angliavandenilį, nitrogeno oksidus ir anglies viendeginį. Tada žmonės turės galimybę daugiau kvėpuoti gryną orą, pagerinant jų sveikatos būklę ir apsaugant nuo nemalonių ligų.

Lentos iš kviečių šiaudų

Medžio išdirbinių pareikalavimui didėjant (ypač statyboje), miškų kirtimas sumažino medžio išteklius. Dėl šios priežasties jau kuris laikas pradėta gaminti medžio pakaitalą, kuris dažnai naudojamas statyboje.

Vienas iš tokių medžio pakaitalų yra kviečių šiaudai. Jie sumalami, sumaišomi su cheminiu skysčiu ir tada iš šio mišinio gaminamos lentos. Tokios rūšies lentos labai tinka virtuvės spintelių gaminimui. Dirbtinės lentos taip pat gali būti gaunamos ir iš cukrinių nendrių atliekų, pagaminus cukrų.

Naudojant šiuos naujus lentų gaminimo būdus, atsiželgiama į miško žaliavų naikinimą, nes žinome, kad medį užauginti trunka daug metų.

Jei daugiau iš įvairių atliekamų medžiagų būtų gaminamos naudingos medžiagos, gamta taptų švaresnė, nereikėtų tiek daug sąvartynų.

Kilnojama ryšių stotis

Danija savo kariams, tarnaujantiems Bosnijoje, nupirko iš vienos švedų bendrovės kilnojamą satelitinę ryšių sistemą. Bosnija esanti kalnuotas kraštas, kur civilinis karas sunaikino daug ryšių stočių, todėl su užsieniu susisiekti sudaro daug keblumų. Pasinaudodami šia satelitine ryšių sistema, Danijos kariai gali lengvai susisiekti su savo daliniais, išdėstytais įvairiose vietovėse, o taip pat ir su centru, esančiu Kopenhagoje.

Viena kilnojama ryšių stotis sveria nuo 7 iki 110 svarų, galima ją lengvai sumontuoti. Švedų bendrovė garantuoja, kad karys, pasiėmęs atsiųstą aparatūrą, pasiskaitęs instrukcijas, be jokio vargo gali stotį lengvai susistatyti ir pradėti naudoti – nereikia net 15 minučių.

Galingas teleskopas

Manau, kad daugelis iš mūsų yra girdėję irskaitę apie Hubble teleskopą, kurį 1990 JAV erdvių administracija (NASA) paleido į erdvę. Teleskopas pavadintas astronomo Edwin P. Hubble vardu, kuris 1929 metais nustatė, kad visata nuolatos plečiasi. Teleskopas per savo penkerių metų (iki 1995) gyvenimą surado šimtus naujų radinių, kurių dešimt svarbiausių yra šie:

- pateikė galutinius įrodymus, kad esama juodų skylių (black holes), kurios yra masyvios, kietai suspaustos, net ir šviesa negali atsipalaiduoti nuo jų gravitacijos traukos.
- davė primą vaizdinį įrodymą, kad visata išsivystė, kaip buvo numatyta "Big Bang" teorijoje;
- parėmė "Big Bang" teoriją, patobulinus deuterio apskaičiavimą;
- surado, kad daug kvasarų (quasars) neapsistoja galaktų centre, bet būna įvairiose visatos vietose;

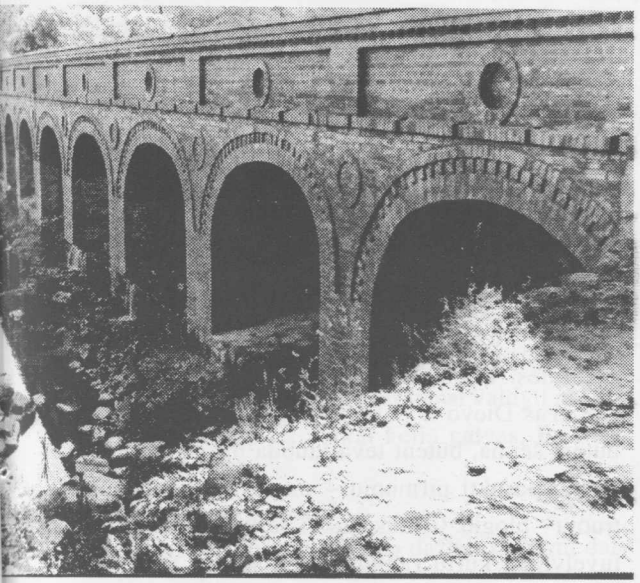

Širvėnos ežero užtvanka.

V. Šmito nuotr.

• pašalino žvaigždes (Red Dwarf), kaip kandidates į visatos "dingusią masę" ("missing mass");

• išsprendė tarpgalaktinio vandenilio debesų paslaptį ir įrodė, kad tai yra tik mažiniškas tarp galaktų spindesys;

• surado įrodymus, kad planetų, o gal ir gyvybių, gali būti gausybė;

• pateikė svarbias detales ir stebinančius radinius apie nepaprastą kometą Shoemaker–Levy 9 susidūrimą su Jupiteriu 1994 metais;

• atskleidė dinamišką oro pasikeitimą beveik visose planetose tokiu aiškumu, kurį anksčiau buvo galima gauti tik iš satelitų, praskriejančių pro planetas.

Šis sąrašas parodo, kad ateityje iš Hubble teleskopo galima tikėtis dar daugiau įdomių radinių, kurie patvirtins dabartines teorijas apie galaktikos išsivystymą. Mokslininkai mano, kad Hubble teleskopas padės nuspręsti pasaulio amžių, jo dydį, o gal ir pasaulio pabaigą. Vienas mokslininkas pasakė: "Įdomiausias dalykas apie Hubble, kad mes nežinome, ką jis vieną dieną sugalvos, ką naujo atras".

Šūvio garso suradimas

Trilon Technology b-vė suprojektavo ir jau bando viename Kalifornijos mieste sistemą, kuri suseks iššautą iš šautuvo ar revolverio garsą ir nustatys iššovimo vietą. Ši sistema susideda iš aštuonių garso jautiklių (acoustic sensors), įmontuotų ant namų stogų vienoje kvadratinėje mylioje. Akivaizdu, kad kiekvienai kvadratinei myliai reikia aštuonių garso jautiklių, kurie, susekę iššautą garsą, paverčia į elektros pulsus ir siunčia į policijos greitosios pagalbos 911 centrą. Centre esąs kompiuteris turi šiam tikslui parašytą programą, išanalizuoja garso jautiklių garsų pulsus ir kompiuterizuotame žemėlapyje parodo, kur buvo paleista kulka. Nuo iššovimo iki parodymo žemėlapyje neužtrunka net vienos minutės.

Nurodytos vietos tikslumas dabar yra vidutiniškai apie 15 jardų arba 45 pėdų. Bendrovė užtikrina, kad ateityje tikslumas bus pagerintas.

Ši sistema bus labai pravarti miestuose, kur vyksta gaujų susišaudymai, dažnai paliečią visiškai nekaltus žmones.

Patogesnis elektrinis automobilis

Anksčiau elekriniai automobiliai buvo tik vienos rūšies, bet šiandien elektra varomus automobilius jau galima pirkti įvairių spalvų, turinčius visus vidaus patogumus, apsaugą. Jie nesiskiria nuo benziną naudojančių automobilių. Įmanoma pasiekti 70 mph greitį. Akumuliatoriai pakraunami per 6-14 valandų, įjungus į 110 ar 208 V elekros srovę.

("Technikos žodis", 1996, Nr. 3-4)

ŠEIMA

Šeima – meilės mokykla

Šeima pavojuje

Dijana Kančienė

Pagalvojusi apie mūsų dabartines šeimas, nutariau keletą minčių pateikti ir aš, keturių vaikų motina, nedaug skaičiusi, mažai teišeinanti iš keturių sienų apsupties. Noriu, kad būtų išgirstas mano tylus balsas, kuris su didžiausia širdgėla sako: "Šeima atsidūrė pavojuje! Dievo sukurtas žmonijos pamatas išgyvena sunkų metą, ir mes visi esame dėl to kalti ir didžiai atsakingi".

Karai, suirutės, visuotinis ištvirkimas, nusikaltimų gausybė, abejingumas, neapykanta. Visos tos ir kitos blogybės nusėdusio ant pasaulio tarsi tirštas suodžių debesis, ne šiaip sau iš nieko atsirado. Jos turi pradžių pradžią. Galbūt iš pirmo žvilgsnio sunkiai suvokiamą, sunkiai atsekamą, tačiau akivaizdžią. Toji pradžia – šeima. Būtent čia pasėjamas piktžolės mažytis grūdelis, papuolęs į tinkamą dirvą suveši, išsiskleidžia, apraizgo pasaulį šaknimis ir šakomis. Arba atvirkščiai – šeimoje žmogus pasisemia stiprybės ir geranoriškumo visam gyvenimui, o pavargęs ir nusilpęs vėl ir vėl grįžta į ją pasisemti jėgų tarsi iš gyvybės šulinio.

Tačiau ką rodo jau beveik nevaldomai siautėjantis blogis pasaulyje? Kad šeima nebeatlieka arba menkai atlieka savo funkcijas. Kad nevykdo to, ką Kūrėjas yra jai pavedęs vykdyti. O ką gi, paklausit, ji turi daryti? Gausinti žmonių giminę? Gimdyti vaikus? Ne! Ne! Ne! Ne vien tai. Pagrindinis šeimos tikslas yra mylėti. Ir iš meilės gausinti žmonių giminę, ir iš meilės gimdyti vaikus, kurie, atlikę meilės misiją žemėje, grįžtų pas Kūrėją. Šeima be meilės – mirusi šeima arba dar blogiau – terpė, kurioje atsiranda visos pasaulio nelaimės. Gimdamas žmogus atsineša polinkį meilei iš Dievo ir polinkį blogiui – iš piktojo. Ir būtent šeima, būtent tėvai duoda pirmąjį impulsą vaikui pasukti pirmuoju – meilės keliu arba antruoju – blogio. Gimus vaikui, tėvai tampa tarytum juvelyrais, kurių rankose arba šukės, arba nuostabūs meno kūriniai. Deja, deja... Šukių šitam pasauly tiek daug, kad, norom ar ne, visi susižeidžia kojas.

Ką padarė blogai kažkada tėvai išpuikusio generolo, kuris verčia savo pavaldinius be jokio gailesčio žudyti nekaltus žmones? Ką blogai padarė tėvai šalies valdovo, kuris negali naktimis miegoti nekūręs planų, kaip užgrobti kitą šalį? Kur suklydo tėvai ir motinos tų dukterų, kurios, pardavinėdamos savo kūnus, nenujaučia, kad kažkam pardavė ir savo sielas! Iš kur atsirado minios bedvasių turto garbintojų, išdavikų, pavyduolių? Kuo šeimoje į mažo vaikelio įgimtą norą mylėti buvo atsakyta? Žiaurumu? Abejingumu? Apgaule? Tūstančiai tėvų ir motinų raunasi plaukus, raudodami dėl paklydusių savo vaikų per vėlai. Kokia sunki atsakomybės našta! Kokia nepaprastai sunki ir be Dievo pagalbos tikrai nepakeliama. O būtent savo Kūrėjo daugelis šeimų ir atsisako, išmušdamos pagrindą sau ir savo vaikams iš po kojų. Tuomet pasipils klaidos, kurios kaupiasi į vieną didelį juodą debesį, užgulsantį visą pasaulį. Neradę kažkada šilumos ir tikėjimo šeimoje, vaikai užaugę tvirtins, kad tuoktis iš viso nereikia. Tegyvuoja laisvė! Susitinkam žmogų, pagyvenam su juo, pamatom kitą – pirmąjį numetam, kaip nereikalingą šiukšlę, ir einam toliau. Jokios atsakomybės,

jokių pastangų. Tarytum drugeliai – nuo vieno žiedo ant kito.

Balsų apie laisvą sąjungą pasaulyje daugėja. Atitinkamai proporcingai mažėja meilės. O gal galima tuoktis vyrui su vyru, moteriai su moterimi? O gal ir vaikus tokioms šeimoms galima įsivaikinti. Moteris, auginanti viena vaikus, jau nieko nebestebins. Tradicinės šeimos autoritetas griūva, kaip kortų namelis. Lygiai taip pat griūva ir mūsų moralė. Tad ko stebėtis, kad gyventi darosi vis baisiau. Mirusių šeimų vaikai imasi valdyti pasaulį. Šeimų be meilės vaikai kelia galvas. Be meilės...

O kas yra ta meilė?

Tarytum žinom visi, taip dažnai kalbam, dainuojam, galvojam...

Tas žodis senas senutėlis, trintas nutrintas, sutryptas ir vėl išaukštintas. Ką jis iš tiesų reiškia? Kai pradedi aiškintis, pasirodo, kiekvienas iš mūsų jį suprantam skirtingai. Kiek žmonių – tiek nuomonių. Tik vienoj vietoj jos visos sutampa. Kiekvienas žmogus nori būti mylimas. Apie tai svajoja, tokio tikslo siekia kartais visą gyvenimą. Tačiau tai galbūt ir yra esminė klaida. Tikroji žmogaus paskirtis šioje žemėje yra ne būti mylimam, o mylėti. Mylėti kitą nelaukiant atlyginimo. Priešingu atveju, meilė gali pasidaryti ne palaima, o kančia...

Kaip dažnai tenka girdėti: "Aš jį taip myliu, taip myliu, o jis to neįvertina. Koks beširdis!" Sakykit, ar tokiai meilei negresia pavojus tapti neapykanta? Vienas žingsnis! Ir iš viso – ar tai meilė? Jeigu tai būtų ji – nebyrėtų dabar šeimos, kaip smėlio pilys. Deja... Ne ten mes ieškom vertybių. Geriau atsisukim pagaliau nuo savimeilės šiukšlyno ir paklausykim, ką kalba mums Išganytojas. O Jis pasako labai aiškiai ir suprantamai: "Meilė – tai auka. Aš numiriau ant kryžiaus iš meilės jums, mano vaikeliai. Mylėkite vienas kitą taip, kaip aš jus mylėjau. Plaukite vienas kitam kojas ir šluostykit savo plaukais. Mirkite vienas už kitą, ir tai bus didžiausias melės pasireiškimas..."

Šeimai teko didžiulė, sunki misija. Išmokti mylėti taip, kaip mylėjo Kristus ir išmokyti šito savo vaikus. Ne laukti poetų apdainuoto meilės rojaus, o kurti jį kitiems, aukojantis ir kenčiant. Ir tuomet atpildas gerokai pranoks lūkesčius...

Šeima – meilės mokykla, o pažymius mums rašys Visagalis.

Simpatija jaunam žmogui, už kurio išteki, dar nėra meilė. Ji ateis vėliau, ugnimi deginta, vandeny skandinta, erškėčiais badyta, bandyta, išbandyta daugybės bėdų ir negandų. Ir jau tuomet, kada alpdamas iš nuovargio sėdėsi prie sergančio vaikelio ir dėkosi Viešpačiui už kančią, kuomet atleisi savo sutuoktiniui kad ir pačią didžiausią niekšybę ir kiekvieną krintančią ašarą už jį aukosi, kada nedvejodamas pasiryši atsisakyti savo gyvybės tam, kad būtų išgelbėtas tavo negimęs kūdikis, tuomet gali ramiai ištarti: "Aš jus myliu, vaikai, aš myliu tave, mano brangus žmogau..."

Ar daug jaunų žmonių tuokdamiesi galvoja apie tokią meilę? Ar daug šeimų sugeba tapti gyvomis meilės mokyklomis savo vaikams? Juk reikia ne pamokslauti, ne tuščiai kalbėti, ne iš aukšto mokyti, o gyventi, alsuoti ta nesavanaudiška meile. Ir ne visuomet ji ateša rezultatą iš karto. Būdama nepatraukli tuo momentu, vaisius duos vėliau, o kartais net po daugelio metų. Tik reikia tikėti. Tikėti, kad Gerasis Išganytojas galėtų pasakyti, kaip jau ne kartą yra pasakęs: "Tavo tikėjimas išgelbėjo tave..."

Tegul išgelbsti mūsų šeimas ta didžioji, tikroji Meilė.

KALBA

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS SJ

Kaip kirčiuoti vietovardį *Kalvarija*?

Lietuvoje yra dvi Kalvarijos: Suvalkijoje ir Žemaitijoje. Abidvi kirčiuojamos vienodai: *Kalvarijà, Kalvarìjos, Kalvarijai, Kalvarìją, Kalvarijà, Kalvarijoje*. Pasitaiko nemaža žmonių, kurie šį žodį kirčiuoja netaisyklingai – Kalvãrija. Toks klaidingas kirčiavimas turbūt atsirado lenkų kalbos įtakoje.

Kodėl sakoma *traumavo*, o ne *sužeidė* sportininką?

Todėl ir sakoma, kad sportininkai – ne kareiviai kare, ne gladiatoriai, ne nuo banditų ar avarijų kenčia. Gali pasitaikyti kokiu sporto įrankiu ar prietaisu ir *susižeisti*, labai retai – gal ir *sužeisti* juos kas gali.

Prasmingiau būtų klausti, kodėl nesakoma *sužalojo* sportininką sportininkas *susižalojo*. Šitai tikrai dažnai atsitinka – *su(si)mušti, su(si)trenkti,* kokią jautresnę vietą *už(si)gauti, nikstelėti* ar net *su(si)luošinti – iš(si)narinti, su(si)laužyti* ir pan. Šitaip ir galima, ir reikia sakyti. Beje, ir sakoma, tik retokai rašoma. Ne visada taip būtų ir tikslu. *Traumos* aiškinimas "organizmo sužalojimas" ("Dabartinės lietuvių kalbos žodynas", 1972) nėra tikslus – ne bet kuris *sužalojimas* yra *trauma*. Sužaloti žmogų, organą, audinį, sveikatą gali ir liga (patologinis procesas). *Trauma* yra "sužalojimas (dažniausiai mechaninis)" ("Medicinos terminų žodynas", 1980), dar tiksliau – 1. "organų arba audinių sužalojimas, kurį skukelia išorinis poveikis" ("Tarptautinių žodžių žodynas". 1985). Taigi *trauma* gali būti ne tik *mechaninė*, bet ir *terminė* (nudegimas, nušalimas), *cheminė* (apsinuodijimas), *akustinė* (prikurtimas ar apkurtimas nuo per smarkaus triukšmo, *elektros*, net *psichinė* (nuo gyvenimo smūgių). Pagal aplinkos sritis yra *sporto, gamybinė, transporto, buitinė trauma*. Vartojami ir junginiai *gauti* (*patirti*), *padaryti traumą*. Yra veiksmažodis *traumuoti(s)*, būdvardis *trauminis*, terminai *traumatizmas, traumatologija* (*traumatologijos*, o ne *traumatologinis punktas*), *traumatopatija*.

Taigi galima *su(si)žaloti*, galima *traumuoti(s)*, (*gauti, patirti ar padaryti traumą*), net *su(si)traumuoti*, destis – kokia reikšmė ir raiška – gyva ar standartinė. Gyvos dabar ypač trūksta. (*Jonas Klimavičius*).

Ar galima sakyti *didesnė, mažesnė pusė*?

Galima, nes tai nėra jokie vertiniai iš kitų kalbų, ir šių pasakymų vartojimą patvirtina tarmių duomenys. Antai iš Leipalingio (Lazdijų raj.) didžiajame žodyne užrašytas sakinys: *Didesnę pusę kelio jau įnėjom*; iš Tirkšlių (Mažeikių raj.) : *Didžiąją pusę suėdė menkės*; iš Surviliško (Kėdainių raj.): *pusę didesnę javų jau suvežėm*; iš Daušos Postilės: *Didžiausė pusė žmonių pirm šešių dešimtų išeit iš to pasaulio*.

Kalboje toli gražu ne viskas sutampa su formaliąja logika. Jei vadovautumės tik logika, iš savo kalbos turėtume atsisakyti daugelio nelogiškų žodžių ir junginių. Jokios logikos, pavyzdžiui, nepripažįsta frazeologija, Užtat ir žodynuose *pusė* apibūdinama kaip "viena iš dviejų maždaug lygių dalių" (DLKŽ). Taigi maždaug lygių, o ne absoliučiai. (*Aldonas Pupkis*)

Kiaip lietuviškai vadinti *maikę*?

Kad mūsų šnekamojoje kalboje dažnai vartojama *maikė* yra rusybė, tuo turbūt niekas neabejoja (plg. *maika*). Tačiau kaip lietuviškai ją vadinti, ir ligi šiol dar galutinai nenustatyta. Ch. Lemcheno 1955 m. "Rusų–lietuvių kalbos žodyne" jos lietuviškas atitikmuo nurodytas *vasariniai marškinėliai*. Didžiajame to paties autoriaus "Rusų–Lietuvių kalbų žodyne" (1983. T. II) pateikti net keturi

Tiškevičių rūmų Astravo dvare.

V. Šmito nuotr.

maikės atitikmenys: *vasarinukai, vasariniai marškiniai* (be rankovių, *sportinukai, sportiniai marškinėliai*. Lietuvių "Kalbos praktikos patarimų" II leidime (1985) taip pat randami keturi *maikės* pakaitai: *marškė, marškučiai, sportinukai, marškinėliai*.

Iš visų čia suminėtų "maikės" pavadinimų bene tinkamiausias yra marškinėliai, nes tai gyvas liaudies kalbos žodis, kurio darybinė reikšmė "nedideli marškiniai" lengvai susisieja su "marškinių be rankovių" reikšme. Dvižodžiai pavadinimai *vasariniai marškiniai, vasariniai marškinėliai, sportiniai marškinėliai* yra nepatogūs dėl savo ilgumo, be to, ir reikšmės atžilgiu ne be priekaštų: tie marškinėliai dėvimi ne tiktai vasarą ir net vien sportuojant. Dėl pastarosios aplinkybės nelabai tinkami yra ir *sportinukai* su *vasarinukais*. Na, o *marškė* – nevykęs naujadaras, nes jis asocijuojasi su *marška* "paklode", be to, darybiškai nepamatuotas (lietuvių kalbai būdinga daktavardžių daryba su galūne *-ė* tiktai iš veiksmažodžių). Šalia *marškinėlių* galėtų būti vartojami nebent *marškučiai*, padaryti iš pietų Lietuvoje vietomis vartojamo žodžio marškiai (LKŽ. T. VII). (*Jonas Palionis*)

Kada netinka vartoti žodį *metmenys*?

Žodžio *metmenys* pagrindinė reikšmė yra audeklo išilginiai siūlai, apmatai". Bendrinėje kalboje šis žodis vartojamas ir perkeltine reikšme "kokio nors darbo pagrindiniai bruožai". Tokia šio žodžio vartosena taisyklinga ir jokių abejonių nekelia. Tačiau pasakymas *miesto socialiniai* ir *ekoniminiai metmenys* atrodo nelogiškas dėl to, kad iš to neaišku, apie kokio darbo memenis kalbama (pats miestas gali turėti matmenis, t.y. tam tikrą matuojamą plotą). Gal norėta pasakyti miesto *socialinio ir ekonominio gyvenimo* (ar *socialinės ir ekonominės raidos*) *matmenys*? (*Vytautas Ambrazas*).

TĖVYNĖJE

Paruošė Marija A. Jurkutė

ŽIUPSNELIS REKORDŲ

(Iš baigiamos rengti spaudai trečiosios Lietuvos rekordų knygos)

Didžiausias parkas – Lietuvos nacionalinis parkas (įkurtas 1974 m.), kurio plotas 300 km. 70 proc. jo teritorijos užima miškai, 16 proc. – ežerai, 14 proc. – žemės ūkio naudmenos. Šiame parke 1990 m. buvo 3 kolūkiai, 1 žuvininkystės ūkis, 6 girininkijos, 3 gyvenvietės, 82 kaimai (30 kaimų yra vertingi etnografiniu požiūriu), 104 ežerai (iš jų giliausias – Tauragnas), 15 respublikinės reikšmės paminklų: 10 archeologijos, 4 dailės ir 1 architektūros. Auga 74 rūšys retųjų ir apyrečių augalų, iš kurių 8 rūšys įrašytos į Raudojąją knygą. Paukščių suskaičiuojama 190 rūšių, žinduolių – 35, varliagyvių – 11, roplių – 5, žuvų – 28. 20 paukščių rūšių įrašyta į Raudojąją knygą. (Lietuvos aidas Nr. 243)

LIETUVOS GYVENTOJAI MOBILIŲJŲ TELEFONŲ TURI DAUGIAU NEI ISPANAI

Pagal mobiliųjų telefonų skaičių, tenkantį šimtui gyventojų, Lietuva pralenkė Ispaniją ir nedaug atsilieka nuo Belgijos, Liuksenburgo ir Prancūzijos.

Lietuvos kompiuterių, telekomunikacijų ir raštinės įrangos asociacijos "Infobalt" duomenimis, tūkstančiui Lietuvos gyventojų pernai teko 11 mobiliųjų telefonų. Ispanijoje tūkstančiui gyventojų tenka 10, Belgijoje ir Liuksenburge – po 13, o Prancuzijoje – 14 mobiliųjų telefonų. Pagal mobiliųjų telefonų skaičių Europoje pirmauja Suomija (128), Danija (97) ir Didžioji Britanija (65).

Šiuo metu Lietuvoje veikia trys mobiliojo telefono ryšio kompanijos – "Comliet", "Omnitel" ir "Bitė GSM", aptarnaujančios daugiau nei 35 tūkst. abonentų.

Tačiau pagal šimtui tarnautojų tenkančių asmeninių kompiuterių skaičių, Lietuva gerokai atsilieka nuo Vakarų Europos šalių: asmeninį kompiuterį čia vartoja tik kas penktas tarnautojas. Šioje srityje pirmauja Norvegija, kur šimtui tarnautojų tenka 112 asmeninių kompiuterių, Šveicarija (111) ir Danija (79).

Dar labiau Lietuva atsilieka pagal šimtui gyventojų tenkančią investicijų į informacines technologijas dalį – čia ji sudaro 20 ECU. Tuo tarpu Šveicarijoje – 844, Norvegijoje – 580, Švedijoje 528 ECU. (Lietuvos aidas Nr 206)

VDU SULAUKS DAUGIAU MOKSLININKŲ IŠ PRANCŪZIJOS

Vytauto Didžiojo universiteto rektorius Bronius Vaškelis ir Prancūzijos Du Maine'o universiteto rektorius Alainas Pleurdeau Kaune pasirašė šių dviejų aukštųjų mokyklų bendradarbiavimo sutartį. Universitetai kol kas bendradarbiaus fizikos, teisės ir prancūzų filologijos srityse. Iš Prancūzijos atvykę dėstytojai paskaitas skaitys prancūzų kalba. Beje, Vytauto Didžiojo universitete pradėtos prancūzų kalbos kultūros ir literatūros studijos vyskta pagal Du Maine'o universitete parengtą programą.

Nuo pat universiteto įkūrimo 1922 m. prancūzų kalba buvo svarbiausia užsienio kalba Vytauto Didžiojo universitete. (Lietuvos aidas Nr. 226)

ŽYMUSIS MARIJOS GIMBUTIENĖS VEIKALAS "SEMOJI EUROPA" IŠLEISTA LIETUVOJE

Žmonių, gyvenusių Europoje nuo septintojo iki trečiojo tūkstantmečio prieš Kristaus gimimą, gyvenimo būdas, religija bei visuomenės struktūra nagrinėjami žinomos lietuvės mokslininkės Marijos Gimbutienės veikale "Senoji Europa". Beveik 60-ties spaudos lankų veikalą akademinei studijai neįprastu dideliu 5000 egzempliorių tiražu išleido Mokslo ir enciklopedijų leidykla.

Tai pirmasis šiemet pasirodęs šios leidyklos leidinys iš daugiau kaip 60-ties užplanuotų išleisti iki metų pabaigos.

Pasaulinio garso mokslininkė M. Gimbutienė

(1921-1994) viena pirmųjų mokslo istorijoje plačiai apibendrino daugelį metų Europoje vykdytus archeologinius tyrinėjimus, "nupiešė" senosios Europos vaizdą pagal mitologiją, kalbotyrą, folklorą. "Ši knyga apie tai, kaip atsirado seniausia Europos civilizacija – Senoji Europa ir kaip ji sunyko per daugelį transformacijų", – rašo ji įžanginiame straipsnyje. M. Gimbutienė pažymi, kad klasikinis pasaulis neatsirado savaime, jis susikūrė ant Senosios Europos pagrindo.

M. Gimbutienės tyrinėjimai apie Senąją Europą pirmą kartą dideliu veikalu išėjo San Franciske ir sukėlė didelį mokslinės visuomenės susidomėjimą. Jo pagrindu kiek anksčiau mokslininkė pradėjo rengti specialiai Lietuvos skaitytojams skirtą knygą. Didžiąją jos dalį mokslininkė parašė lietuviškai, tačiau viso darbo dėl sunkios ligos baigti nespėjo, todėl siuntė tekstus anglų kalba, kurie buvo verčiami Lietuvoje. Jos rankraščius, be kito ko, į Lietuvą gabeno tėvynainiai išeiviai, kadangi iki nepriklausomybės atkūrimo juos siuntinėti paštu buvo draudžiama. (Lietuvos aidas Nr. 6)

VIENO VARDO AR UŽTENKA?

Brangių tautai žmonių vardai teikiami būdavo šitaip: Vilniaus Kunigaikštienės Birutės Gimnazija, Vytauto Didžiojo universitetas, Didžiojo Kunigaikščio Algirdo pulkas ir kt. Trumpą laiką nepriklausomybę turėjusiai tautai, kuriai buvo ištrinti istorinių asmenybių vardai per išdavikiškai nutautusią aukštąją klasę, tai buvo labai tikslu, sąmoninga, pagarbu.

Sovietų laikais toks įvardijimas vienu brūkiu buvo nubrauktas. Liko tik veikėjų (A. Sniečkaus, K. Preikšo, A. Guzevičiaus, V. Kapsuko ir kt.) pavardės. Gatvės buvo Algirdo, Vytauto, Mildos, Birutės ir t.t., negi čia galėjome mėtytis kunigaikščių ar karalių žodžiais.

Kas tinka gatvėms, gal netinka grįžtantiems didžiųjų asmenybių vardams mokslo įstaigų, divizijų, rūmų pavadinimuose. Garbė kauniškiams, išlaikiusiems Vytauto Didžiojo universitetą, net Karaliaus Mindaugo kelią.

Vilniuje aiškiai reikėtų turėti Vilniaus Didžiojo Kunigaikščio Gedimino technikos universitetą, Maišiagaloje Didžiojo Kunigaikščio Algirdo vidurinę mokyklą, Vilniaus Karaliaus Mindaugo vidurinę mokyklą ir kt. Tik šitaip gali būti išlaikomas pavadinimo iškilmingumas. Juk jau imama juokauti visaip: ar ne Gedimino K. ar V. universitetas, ar ne Algirdo Mykolo B. vidurinė mokykla, Mindaugo vidurinė mokykla gal Mindaugo S. mokykla ir pan. Prezidento įsakymų preambulėse skambantys žodžiai, kad tai kunigaikščių vardai, juk ir lieka tiktai laikraščiuose. Dar tik tokių brangių vardų teikimo pradžia, apsižiūrėkime, nekeiskime tradicijos prigesusią istorinę atmintį, turinčios ir morališkai pakrypusios tautos gyvenime. ("Lietuvos aidas Nr. 252)

FOTOGRAFIJOSE – SENŲJŲ KAPINIŲ ISTORIJA

Šiaulių fotografijos muziejuje buvo surengta Algirdo Musneckio paroda "Senosios kapinės". Eksponuota per šimtą fotografijų.

Kapinėse, kuriose nebelaidojama nuo 1959 m., yra daug kapų, pripažintų istorijos ir kultūros paminklais. Vien žuvusių už Lietuvos nepriklausomybę karių kapų apie 70. Unikalus kunigo Ignaco Štarko kapas, apie kurį net sovietmečiu moksleiviai eidavo keliais, kad padėtų išlaikyti egzaminus. Šiose kapinėse ilsisi poetas ir draudžiamos lietuviškos spaudos platintojas J. Miliauskas-Miglovara, filosofas profesorius Stasys Šalkauskis ir Kazimieras Venclauskis, daugelis kitų, kurių paskutinę poilsio vietą įvairiu metų laiku lankė fotomeninikas ir fiksavo amžinąjį jaukumą bei ramybę. ("Lietuvos aidas Nr 252)

ŠYPSULIAI

Klebonas, aplankęs vieną šeimą, sako mažam berniukui:

– Pasakyk, vaikeli, kur yra Dievas, tai tau duosiu saldainį.

– O tu, klebone, pasakyk, kur nėra Dievo, tai tau mano mama duos du saldainius.

Klebonas pagyrė berniuką ir jam davė ne vieną, bet visą saują saldainių.

❤

Nemokąs rusiškai žemaitis buvo paskirtas Sovietų Sąjungoje Aukščiausiosios Tarybos deputatu. Po sesijos grįžęs namo, buvo klausinėjamas kaimynų, ką gero ten nutarė. Žemaitis pasididžiuodamas sako:

– Nutarėme Velykas perkelti į rudenį.

– Argi tai gali būti? papasakok viską smulkiau.

– Ką ten pasakoti, – nenoriai pradeda deputatas. – Toks medaliais apsikarstęs rusas įlipa į tribūną ir pašnekėjęs staiga sušunka: "Velykas rudenį, Velykas rudenį: ("Velikaja rodina" – Didžioji tėvynė:). Visi, karštai plodami, vienbalsiai priėmė tą pasiūlymą.

– Mama, jeigu mums Kalėdų senelis atneša dovanas, Dievas duoda duonos, gandras atneša vaikus, tai kam tada reikalingas vyras? – klausia dukra savo motiną.

– Matai, dukrele, jeigu dovanos yra negeros, jeigu duona apipelėjus, jeigu vaikas sunkiai gimsta, tada juk reikia turėti ką nors, kam galėtum suversti visą kaltę.

❤

Motina pietų metu sako sūnui:

– Algiuk, kodėl tu neprašai, o ptas sieki paimti valgius. Ar neturi lietžuvio?

– Turiu, mamyte, bet ranka ilgesnė už liežuvį.

❤

– Atiduosiu tave tam dėdei! – sako mama verkiančiam vaikui, rodydama į nepažįstamą vyriškį.

– Dėde, o jūs pagąsdinkite mamą ir paimkite mane, – sušnabždėjo vaikas ir dar garsiau pradėjo verkti.

❤

– Gidėjau, kad vedei našlę. Ar ji per daug neapgailestauja savo pirmojo vyro?

– Ji tai ne, bet aš tai labai apgailestauju.

❤

Berniukas, grįžęs iš gimtadienio vaišių, džiaugėsi, kad buvo skanus pyragas.

– Aš tikiu, kad tu buvai mandagus ir neprašei antro gabalo, – sako motina.

– Ne,man įdėjo dar du gabalus, kai paprašiau to pyrago recepto.

* * * * * * * * * * *
* * * * * * *

Vilniaus miesto valdyba pritarė Tarybos nutarimo projektui dėl Vilniaus stojimo į Europos miestų sąjungą (Eurocities) asocijuotu nariu.

Už narystę Vilniaus miestui kasmet reikės mokėti 2 tūkst ekiu.

Eurocities, kuri glaudžiai bendradarbiauja su Europos sąjunga, įkurta 1986 m., tikraisiais jos nariais yra 58, asocijuotais – 14 miestų iš 24 Europos šalių.

TRUMPAI

❑ Lietuvos užsienio reikalų ministras Algirdas Saudargas ir apaštalinis nuncijus arkiv. Justo Mullor Garcia gruodžio 16 d. aptarė sutarties tarp Lietuvos ir Šv. Sosto rengimą.

❑ 1996 m. rudenį Varšuvoje vyko Rytų ir Vakarų Europos šalių vyskupų konferencijų tarybos susirinkimas ir simpoziumas. Dalyvavo apie 70 vyskupų ir kunigų iš Lenkijos, Slovakijos, Ukrainos, Baltarusijos, Lietuvos, Latvijos ir Rusijos. Lietuvos vyskupų konferencijai atstovavo Vilniaus arkiv. metropolitas A.J. Bačkis ir jos gen. sekretorius kun. Gintaras Grušas.

❑ Spalio 26 d. Troškūnų miestelio aikštėje Panevėžio vysk. Juozas Preikšas pašventino kryžiaus formos paminklą laisvės kovose žuvusiems Algimanto apygardos partizanams.

❑ Kreipdamasis į Popiežinės mokslų akademijos narius, pop. Jonas Paulius II spalio 22 d. pareiškė, kad Bažnyčia pripažįsta evoliuciją kaip teoriją, gerai pagrįstą tyrimais įvairiose mokslo srityse. Pop. Jonas Paulius II pastebėjo, kad jis nėra pirmasis popiežius, tvirtinantis, jog mokslas ir Bažnyčia gali rasti sutarimo tašką šioje srityje. Pop. Pijus XII 1950 m. paskelbtoje enciklikoje rašęs, jog tarp evoliucijos ir tikėjimo doktrinos nėra prieštaravimo, jeigu išsaugomi tam tikri tvirti taškai, kur nedaroma nuolaidų.

❑ Moksleivių ateitininkų rudens akademijoje Raseiniuose spalio 25-27 d. dalyvavo apie 250 moksleivių bei vadovų iš visos Lietuvos. Paskaitas skaitė dr. A. Žygas, dr. K. Skrupskelis ir kun. R. Grigas. Renginio dalyvius globojo Raseinių klebonas kun. G. Jankauskas.

❑ Šiauliuose, Švč. Jėzaus Širdies tarnaičių

Biržų bažnyčios didysis altorius.

V. Šmito Nuotr.

kongregacijos patalpose, steigiami namai "Mažoji bendruomenė". Pradžioje bus globojami 5 vaikai, o po 7 metų čia turėtų gyventi 20 vaikų, globojamų 5 seselių. "Mažosios bendruomenės" tikslas – parengti jaunus žmones prasmingam gyvenimui, suteikiant individualų auklėjimą.

❑ Vatikane paskelbtame dokumente, skirtame 1997 m. gegužės 5-10 d. Romoje vykstančiam kongresui dėl pašaukimų kunigystėn bei vienuoliniam gyvenimui pasirengti, sakoma, kad nuo 1978 m. katalikų kunigų skaičius Europoje sumažėjo 13 procentų, ir jų dabar yra 218.500. Daugiausia kunigų sumažėjo Olandijoje, Belgijoje ir Prancūzijoje. Tuo tarpu Lenkijoje kunigų padaugėjo 34 procentais. Dabar čia jų yra 25.000. Truputį kunigų skaičius didėja Ukrainoje, Lietuvoje ir Rumunijoje. Daugiausia dvasininkų turi Italija – 56.000, antra ir trečia vieta dalijasi Prancūzija ir Ispanija, kuriose kunigų yra apie po 29.000.

❑ Kelios dešimtys Lietuvos dvasininkų, mokytojų, kultūros veikėjų pareikalavo numatyti atsakomybę už smurto, pornografijos, prostitucijos ar seksualinės prievartos propagavimą spaudoje, radijuje ir televizijoje.

❑ Kalėdinių giesmių koncertus suruošė Pal. Jurgio Matulaičio misijos choras, vadovaujamas dirigentės Birutės Mockienės ir jos talkininkės Rasos Poskočimienės, gruodžio 15 d. Lemonte ir gruodžio 22 d. Čikagoje, Nekalto M. Marijos Prasidėjimo bažnyčioje.

❑ Pop. Jonas Paulius II, per Kalėdas kalbėdamas iš Šv. Petro bazilikos balkono, pasakė sveikinimą ir lietuviškai: "Laimingų šv. Kalėdų". Minioje buvę lietuviai pradėjo skanduoti: "Lietuva, Lietuva!" Kiek palaukęs popiežius lietuviškai tarė: "Ačiū".

❑ Naujųjų Metų dieną pop. Jonas Paulius II paragino pasaulio valstybių vadovus ir kariaujančias puses baigti ginčus ir siekti taikos. Jis taip pat sakė, kad ilgalaikės taikos nebus be atleidimo.

❑ Utenos muzikos mokykla pradėjo rengti vargonininkus. Moksleiviai čia supažindinami su bažnytinės muzikos ypatumais, vargonų sandara bei istorija. Baigę mokyklą, šios mokyklos absolventai bus parengti ne tik bažnyčios vargonininko darbui, bet ir studijoms Vilniaus konservatorijoje.

❑ Pop. Jonas Paulius II parašė savo autobiografiją "Dovana ir paslaptis", kurios pirmuosius egzempliorius įteikė 106 kardinolams, dalyvavusiems iškilmėse, surengtose jo 50 m. kunigystės jubiliejaus proga.

❑ Kauno arkiv. Sigitui Tamkevičiui lapkr. 3 d. Vokietijos Regensburge įteiktas Georg von Hertling medalis, skiriamas už nuopelnus katalikų Bažnyčiai.

❑ Ant Vilniaus arkikatedros stogo 1996 m. lapkričio pabaigoje grįžo jos frontą nuo XVIII a. puošusios šv. Elenos, šv. Stanislovo ir šv. Kazimiero statulos. Bolševikų 1950 m. sunaikintas statulas atkūrė skulptoriai Stasys Kuzma ir Vytautas Navickas, o pašventino Vilniaus arkiv. metropolitas Audrys Juozas Bačkis.

❑ Kun. Mykolas Yakaitis, Šv. Barboros parapijos klebonas Bridgeporte, paskirtas naujuoju Švč. M. Marijos Gimimo parapijos klebonu Marquette Parke vieton į pensiją išeinančio kun. Jono Kuzinsko. Pareigas pradėjo eiti nuo 1997 m. sausio 1 d.

❑ 1996 m. Marijos Nekalto Prasidėjimo (putnamiečių), vienuolijai suėjo 60 m. nuo įsikūrimo JAV. 1936 m. 5 seselės atvyko į Ameriką. Iš jų tik viena ses. Aloyza Šaulytė temokėjo angliškai, Dabar vyksta priešingas vyksmas: amerikietės seselės padeda šią vienuoliją atkurti Lietuvoje.

❑ Salezietis kun. Izidorius Sadauskas, kilęs iš Punsko krašto, kurį laiką darbavęsis Lenkijoje ir Kanados Montrealyje, mirus kun. V. Cukurui, laikinai ėjo Putnamiečių vienuolyno kapeliono pareigas.

❑ Kun. Steponas Ropolas OFM., St. Petersburgo, FL, Šv. Kazimiero lietuvių misijos vadovas, 1996 m. rudenį atšventė 50 m. kunigystės jubiliejų.

❑ Lietuvos ir Lenkijos vyskupų konferencijų ryšio grupės atstovai susitiko Lenkijoje, Drohičyno vyskupijoje. Lietuvai atstovavo grupės vicepirm. vysk. J. Žemaitis MIC, vysk. J. Tunaitis, kun. V. Aliulis MIC ir kun. Pečiukonis. Lenkijos grupei vadovavo vysk. W. Ziemba.

❑ Rietavo bažnyčia, statyta didikų Oginskių, yra viena iš didžiausių Lietuvoje.

❑ Kaip rodo paskutinieji Austrijoje atlikti sociologiniai bažnytiškumo ir teligingumo tyrimai, moterys paprastai yra religingesnės už vyrus. Jų daugiau negu vyrų laiko religiją ir Bažnyčią svarbiais dalykais. Katalikų Bažnyčiai priklauso beveik 60 procentų austrų.

❑ Kun. Jonas Staškus, Anapilio parapijos klebonas Kanadoje, gruodžio 7 d. buvo artimųjų ir parapijiečių pagerbtas 60 m. gimtadienio proga.

❑ Lietuvos kariuomenės vyr. kapelionas Alfonsas Bulota mano, kad Lietuvos kariuomenės daliniuose turėtų dirbti bent 30 karo kapelionų. Jie, be religinių pareigų, atlieka ir religinį auklėjimą.

Juozas M.

Nuoširdžiai dėkojame **Laiškų lietuviams** rėmėjams

1000 dol. aukojo Lietuvių Fondas.
520 dol. aukojo A. Sutkuvienė.
Po 80 dol.: J. Kučingis, B. Jankauskas.
60 dol. - A. Lesevičius.
Po 30 dol.: I. Budrys, P. Raulinaitis, M. Vilutis, L. Kriaučeliūnas, A. Jašmantas, J. Janonis, I. Laisvėnaitė, K. Lietuvninkas, A. Pažiūra, J. Stankus, O. Remeikienė.
Po 25 dol.: H. Bagdonas, A. Lauraitis.
Po 20 dol.: M. Venskus, J. Petronis, N. Bikulčius, R. Taunys, M. Gelažius, M. Vasiliauskas, M. Žemaitis, O. Norkus, N. Šumskis, K. Valiuškienė, I. Kairys, A. Valavičius, F. Lekutis, J. Raulinaitis, T. Siaurusaitis, I. Jasys, V. Valantinas, V. Stančius, V. Lesniauskas, O. Matusaitis, S. Prialgauskienė, R. Reinytė, V. Aviža. V. Udrys, E. Jasaitis, S. Bublienė, V. Šoliūnas, P. Gruodis, M. Laucis.
17 dol. - M. Skema.
Po 15 dol. : S. Riškienė, J. Jarašius, F. Tarulis, S. Šatas, A. Juodvalkis, S. Kavaliūnas, B. Žemaitis, S. Martišauskas, I. Smalstys, M. Šeduikis.
Po 10 dol.: K. Rožanskas, O. Abromaitienė, H. Černius, H. Milaknis, A. Balčytis, T. Zailskas, V. Aukštuolis, K. Stasiulis, O. Mažionytė, V. Prunskis, P. Murinas, J. Smilga, V. Švabas, A. Matulionis, V. Sinkus, D. Bilaišis, K. Linkus, A. Lauraitis, B. Kelmelis, S. Kazlas, M. Kapočius, A. Plioplys, V. Siliunas, A. Garkunas, K. Almenas, J. Stankus, P. Zaranka, T. Lesniauskas, M. Kapačinskts, B. Rygertas, A. Rudis, E. Gaška, D. Čipkus, S. Smalinskas, E. Arlauskas, L. Velunas, T. Bogušas, A. Janušis, H. Laucius, J. Latvys, V. Mitkus, B. Kruopis, I. Oksas, P. Sirutis, A. Rejeris, T. Markevičius, A. Sandargas, V. Biliūnas, Č. Masaitis, E. Kiela, N. Gailiūnienė, J. Lašinskas, S. Žilevičius, L. Paulavičius, E. Vilkas, P. Pagojus, G. Šaulys, D. Jakas, A. Underys, S. Zeikus, E. Žilionis, V. Naudžius, S. Vaškys, K. Miliūnas, O. Šilėnas, M. Arštikys, A. Pocius, V. Kazlauskas, A. Stankaitis, A. Čaplėnas, R. Šilgalis, B. Strikauskas, S. Laniauskas, J. Vadopalas, G. Reškevičius, M. Ališauskas, E. Kelečius, D. Neverauskas, A. Kerelis, B. Jakniunas, A. Rimkus, T. Alenskas, D. Mikoliūnas, E. Pagirys, R. Malela, R. Čepulis, I. Ignaitienė, A. Lipčienė, B. Stravinskis, F. Rajeckas, A. Karaliūnas, A. Sekonis, S. Bakšys, V. Račiūnas, A. Pakštys, K. Valaitis, kun. J. Bacevičius, A. Gylys, K. Ratavičius, J. Ringus, K. Markus, B. Tamošiūnas, J. Mikulionis, I. Beinarauskas, Z. Martinaitienė, A. Padvoiskis, O. Rugelis, A. Lietuvninkas, B. Bubnys, V. Janulaitis, B. Kašinskas, D. Žuraitis, M. Baras, kun. A. Goldikovskis, J. Paronis.

LAIŠKAI LIETUVIAMS–Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius – Juozas Vaišnys, SJ. Redaktoriaus pavaduotojas–Algirdas Paliokas, SJ. Techninė redakcija – Jonas Kuprys ir dr. Jonas Boguta. Administratorė – Marija A. Jurkutė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636–1098 Tel. (773) 737-8400. FAX (773) 737-0486. "Draugo" spaustuvė. Metinė prenumerata–20 dol., atskiras numeris–2 dol.